

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské sociální práce

Mezinárodní sociální a humanitární práce

Veronika Kulišánová

*Motivace studentů CARITAS - Vyšší odborné školy Olomouc
oboru Sociální a humanitární práce pro výběr destinace své
budoucí zahraniční praxe*

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Ing. Ester Danihelková

2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Motivace studentů CARITAS – Vyšší odborné školy Olomouc oboru Sociální a humanitární práce pro výběr destinace své budoucí zahraniční praxe* vypracovala samostatně pod vedením Ing. Ester Danihelkové a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne 9. března 2015

Veronika Kulišánová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala především své rodině, která mě podporovala po celou dobu psaní této práce a studia. Dále Mgr. Pavlíně Valouchové, PhD. za její pomoc s metodologickou částí výzkumu, PhDr. Mgr. Janu Vančurovi, PhD. za poskytnutí psychické podpory a pomoci s teoretickou částí práce a Ing. Ester Danihelkové za její cenné rady a připomínky. Mé díky patří také CARITAS – VOŠs Olomouc, která mi umožnila dosáhnout kvalitního vzdělání v jedinečném oboru a samozřejmě respondentům, na jejichž výpovědích je tato práce založena.

Obsah

Úvod.....	6
1 CARITAS – Vyšší odborná škola sociální Olomouc.....	9
1.1 Obecná charakteristika.....	9
1.2 Vzdělávací obory vyučované na CARITAS – VOŠs Olomouc.....	10
1.3 Zahraniční praxe realizované CARITAS - VOŠs.....	11
2 Motivace.....	15
2.1 Psychologická perspektiva.....	15
2.2 Sociální aspekty motivace.....	20
2.3 Altruismus a egoismus ve vztahu k motivaci.....	21
3 Motivace v rané dospělosti.....	24
3.1 Raná dospělost.....	24
3.2 Volunturismus jako kombinace mezinárodního dobrovolnictví a cestování.....	24
4 Výzkumy motivace mezinárodních dobrovolníků.....	29
4.1 Motivace mezinárodních dobrovolníků a humanitárních pracovníků z České republiky.....	30
5 Výzkumná část.....	32
5.1 Výzkumný cíl.....	32
5.2 Pozice autorky práce ve výzkumu.....	32
5.3 Reflexe vlastní zkušenosti týkající se motivace na zahraniční praxi....	33
5.4 Předvýzkum.....	33
5.5 Použité metody.....	33
6 Analýza dat.....	39
6.1 Motivy studentů CARITAS - VOŠs pro výběr zahraniční praxe.....	39
6.2 Hlavní role při výběru zahraniční praxe.....	43
6.3 Očekávaný přínos zahraniční praxe.....	50

6.4	Proměna motivace v průběhu studia	56
6.5	Vliv obsahu studia CARITAS – VOŠs	60
6.6	Vliv prezentací zahraničních praxí.....	62
7	Diskuze	65
	Závěr.....	70
	Zdroje	74
	Seznam příloh.....	78
	Příloha č. 1	78
	Příloha č. 2.....	79
	Příloha č. 3.....	80

Úvod

Sociální práce probíhající na mezinárodní úrovni má v celosvětovém měřítku nezastupitelnou roli. Je realizována jak nadnárodními korporacemi, tak menšími nevládními organizacemi, které spolupracují s místními obyvateli. (Pazderka, dle Princová, 2009, s. 67) Spočívá v podpoře místních komunit, budování kapacit, posilování pracovních příležitostí či v komunitním rozvoji. (Cox a Pawar, 2007, dle Princová, 2009, s.67)

Znalost kulturního, historického a náboženského kontextu je při realizaci mezinárodní sociální práce nezbytností (Princová, 2009, s. 67). Cow, Pawar (2007, dle Princová, 2009, s. 67) proto vidí ve vzdělávání v sociální práci v globálním či lokálním měřítku zásadní úlohu, která by měla vést k vybudování integrované mezinárodní profese, která je schopna efektivně reagovat na celosvětové problémy.

CARITAS – Vyšší odborná škola sociální Olomouc, poskytující kvalitní vzdělávání v oblasti sociální práce, vysílá každoročně studenty druhých ročníků oboru Sociální a humanitární práce do celého světa, aby získali praktické zkušenosti a prohloubili nové kompetence při práci v jiném kulturním či sociálním kontextu.

Ať se jedná o země rozvojové či rozvinuté, v každé z nich mají studenti možnost absolvovat svoji zahraniční praxi, přičemž každá destinace je něčím specifická. Studenti mají možnost jet např. do Mexika, Indie, Afriky, Gruzie, Arménie, Makedonie, Řecka, Anglie, Španělska atd. Mohou si vybrat práci s migranty, dětmi, seniory nebo se podílet na komunitní práci či dalších aktivitách poskytovaných příslušnou organizací. Zahraniční praxe jsou povinnou součástí studia a slouží k získání nových praktických dovedností a znalostí, nezbytných pro profesionální poskytování pomoci v oblasti sociální a humanitární práce. Zároveň jsou také velmi cennou zkušeností pro osobnostní rozvoj studenta. (CARITAS – VOŠs Olomouc, nedatováno)

V minulém roce proběhla na CARITAS – VOŠs Olomouc dosud nezveřejněná kvantitativní studie¹, zabývající se motivací studentů pro výběr oboru Sociální a humanitární práce, ve které bylo zjištěno, že cestování bylo pro studenty, hned vedle altruismu a zájmu o problematiku, velmi významným motivačním faktorem. Zahraniční praxe spojené s cestováním tedy zaujímají mimořádné místo v celém studiu.

Cílem práce je určit motivaci, na základě které si studenti CARITAS - VOŠs

¹ Součást vnitřního materiálu školy.

oboru Mezinárodní sociální a humanitární práce volí destinaci pro svoji budoucí zahraniční praxi. Dalším cílem je zjistit, jestli jsou jejich motivy pro výjezd na tuto zahraniční praxi egoistické či altruistické.

K napsání této práce mě podněcuje především vlastní zkušenost s touto zahraniční praxí, kterou jsem absolvovala v Etiopii, a zájem zjistit, jakým motivům přikládají studenti největší váhu. Ráda bych také rozpoznala určitá specifika v motivech studentů prvních a druhých ročníků, které jsem si pro svůj výzkum vybrala.

Práce se skládá ze tří částí: teoretické, výzkumné a analytické. Teoretická část se zaměřuje zejména na bližší popis CARITAS – VOŠs a systém zahraničních praxí, obsahuje také teorii motivace, na kterou je nahlíženo z různých úhlů pohledu např. z psychologického hlediska, které poukazuje na působení motivace uvnitř jedince, či sociálního, vyzdvihující vliv vnějšího prostředí.

Výzkumnou část tvoří kvalitativní výzkum, který byl vybrán se záměrem hlubšího zkoumání výpovědí studentů a pokrytí co největší šíře údajů. Výzkum probíhal s jedenácti respondenty a zahrnoval studenty prvního a druhého ročníku.

V názvu kapitol a v některých částech teorie jsem se inspirovala diplomovými či bakalářskými pracemi souvisejících s tématem (např. Racková, 2014, Roubalová, 2013).

Výsledky práce by měly sloužit především CARITAS - VOŠs, která by na jejich základě mohla získat více informací týkajících se motivace studentů. Mohou být také inspirací studentům či budoucím uchazečům o studium.

V souvislosti s dostupnými zdroji nastala obtíž hlavně v identifikaci samotných studentů, jelikož nejsou ani dobrovolníky, kteří jedou do zahraničí pomáhat, ani humanitárními pracovníky jedoucími na misi, na jejichž typy motivace již řada studií a výzkumů existuje. Můžeme tak vnímat určitou specifičnost tohoto oboru nejen v České republice, ale i zahraničí. V mé práci na studenty CARITAS - VOŠs pohlížím jako na studenty vyjíždějící na zahraniční praxi. Motivací mezinárodních dobrovolníků či humanitárních pracovníků jsem se však inspirovala, jelikož se jejich motivy a motivy studentů CARITAS-VOŠ velmi podobaly. Na základě tohoto zjištění je motivaci mezinárodních dobrovolníků věnovaný významný úsek teoretické části. V něm se zaměřuji na povahu motivace mezinárodních dobrovolníků pocházejících z celého světa i z České republiky, poněvadž jednotlivé motivace mohou být kulturně podmíněné. (Vakoch, D. A., 2013)

V této práci se také zabývám volunturismem, jenž představuje propojení

dobrovolnické činnosti a cestování. Tento pojem se podílel na odkrytí další oblasti motivace mezinárodních dobrovolníků pro jejich činnost v zahraničí, která blízce souvisela s typy motivací studentů CARITAS –VOŠs.

1 CARITAS – Vyšší odborná škola sociální Olomouc

Tato kapitola se zaměřuje na konkrétní popis CARITAS – VOŠs Olomouc. Člení se do třech podkapitol, které tvoří obecné představení školy, popis jejího vzniku, poslání, studovaných oborů a také mechanismu zahraničních praxí, které v této práci zastupují stěžejní roli. Při vytváření jsem se inspirovala třemi hlavními zdroji, které byly k dispozici, a to: žádostí o akreditaci oboru Sociální a humanitární práce na CARITAS VOŠs Olomouc (2012), Průvodcem praktického vzdělávání na CARITAS VOŠs Olomouc (2012), webovými stránkami CARITAS – Vyšší odborné školy sociální Olomouc a vlastními zkušenostmi.

1.1 Obecná charakteristika

Tato škola, celým názvem CARITAS - VOŠs Olomouc (dále jen CARITAS - VOŠs), vznikla v roce 1995. Založil ji olomoucký arcibiskup jako církevní katolickou školu. Důvodem jejího vzniku byla potřeba Charity ČR vzdělávat odborníky, schopné komplexně posoudit životní situaci člověka a reflektovat všechny jeho potřeby. O rok později se stala součástí vyšších odborných škol registrovaných Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy. Do roku 2000 poskytovala pouze vyšší odborné vzdělání. Po tomto roce začala nabízet také bakalářské studium na základě smlouvy mezi Univerzitou Palackého v Olomouci, konkrétně Cyrilometodějskou teologickou fakultou, a CARITAS - VOŠs (Palaščíková a kol., 2012, s. 8).

Tato škola je zároveň „řádným členem Asociace vzdělavatelů v sociální práci“, jejíž součástí jsou školy nabízející kvalitní vzdělání v oboru sociální práce (Palaščíková a kol., 2012, s. 8).

Přestože je škola katolická, má ekumenický charakter a přijímá tak i studenty s odlišným náboženským vyznáním a všechny ostatní, kteří respektují katolickou povahu školy. Mottem školy zahrnující veškerou její činnost je biblická věta „Deus caritas est“ (Bůh je láska), která je zároveň i jejím posláním. V jejím duchu vede své studenty k jejich osobnostnímu, teoretickému a praktickému růstu, nezbytnému pro práci v sociálních, charitativních či humanitárních oblastech. (CARITAS – VOŠs Olomouc, nedatováno)

„Škola CARITAS – VOŠs Olomouc studujícím nabízí:

- kvalitní teoretickou přípravu opírající se o nejnovější vědecké poznatky (...) vycházející z tisícileté křesťanské tradice služby bližním v nouzi
- praktické zkušenosti osvojené na mnoha různých odborných pracovištích v ČR i v zahraničí
- duchovní, etickou a mravní podporu a zázemí pro osobnostní rozvoj
- přátelský kolektiv (...).“ (CARITAS – VOŠs Olomouc, nedatováno)

1.2 Vzdělávací obory vyučované na CARITAS – VOŠs Olomouc

CARITAS - VOŠs poskytuje dva vzdělávací programy, které vychází ze společné hodnoty „pomoci bližním“ (Palaščíková a kol., 2012, s. 9). V souvislosti se zaměřením celé práce na studenty studující obor Sociální a humanitární práce budu věnovat pozornost především jemu. Druhý obor zmíním jen okrajově.

1.2.1 Sociální a humanitární práce - SOHUP

Tento obor byl vytvořen v roce 2003. Byl sestaven na bázi „potřeb praxe“ pramenících z požadavků humanitárních organizací a institucí na „cílevědomou přípravu humanitárních pracovníků“, kteří jsou schopni poskytovat účinnou pomoc migrantům či etnickým menšinám (Palaščíková a kol., 2012, s. 10). Lze ho studovat paralelně s bakalářským studiem na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Jeho smyslem je celostně připravit studenty na práci v sociálních a humanitárních organizacích, ve státní správě, samosprávě, nestátních a církevních organizacích jak v České republice, tak v zahraničí. Přičemž v českém prostředí se jedná zejména o práci s etnickými menšinami a migranty (Palaščíková a kol., 2012, tamtéž).

Kromě teoretických přednášek a cvičení škola v rámci tohoto oboru nabízí také „netradiční výukové aktivity“ (CARITAS – VOŠs Olomouc, nedatováno) se zaměřením na praktický nácvik dovedností, jako např.: psychosociální výcvik, zátěžový výcvik, výcvik v poskytování psychologické první pomoci a týdenní blok přednášek odborníků ze sociální, humanitární a rozvojové oblasti, známý jako blok expertů (CARITAS – VOŠs Olomouc, 2012).

Absolvent se zároveň orientuje v globálních sociálních problémech, jako např.

„chudoba, nucená migrace, problematika HIV/AIDS...“ (CARITAS – VOŠs Olomouc, 2012, s. 6). Kromě znalostí ze sociální práce umí, díky své humanitární profilaci, reagovat při masových neštěstích či poskytovat pomoc po katastrofách. Mezi základní dovednosti absolventa tohoto oboru patří především to, že je schopen využívat svých znalostí a schopností ve prospěch klientů. Absolventi se uplatňují v organizacích realizujících sociální nebo humanitární práci, přičemž se zabývají zejména vztahem k národnostním a jiným minoritám. Konkrétními příklady takových organizací mohou být Charita ČR, ADRA, Člověk v tísni atd. (CARITAS – VOŠs Olomouc, 2012)

1.2.2 Charitativní a sociální práce

Tento obor byl vyučován již od vzniku školy pod názvem Charitní a sociální péče a po dlouhou dobu byl jediným na celé škole. Byl vytvořen, jak už bylo výše zmíněno, na základě vyjádření potřeby Arcidiecézní charity Olomouc a konzultací s poskytovateli sociálních služeb v Olomouci. (Palaščáková a kol., 2012, s. 9)

1.3 Zahraniční praxe realizované CARITAS - VOŠs

Praxe představují na škole nezastupitelné místo. Odehrávají se převážně v nestátních neziskových organizacích či v příspěvkových organizacích. Studenti mají na výběr přes dvě stě domácích a zahraničních zařízení. Za organizaci těchto praxí odpovídá Středisko praktického vzdělávání, vzniklé v roce 2008. (Palaščáková a kol., 2012, s. 11, 24)

Důležité je však vysvětlit, proč CARITAS - VOŠs klade tak velký důraz právě na praktickou část, zabírající již zmíněnou třetinu celého studia.

Vedení CARITAS – VOŠs Olomouc věří, že studentovi nestačí získat pouze teoretické znalosti, osvojené v průběhu studia, ale také praktické zkušenosti, které pomáhají pochopit příčinu proč něco dělat či jak druhým pomoci. Teorie zajišťuje znalosti o sociální a humanitární práci, učí porozumět konceptu sociální práce, jejím hodnotám a charakteru a podněcuje studenty ke kritickému myšlení. Praxe funguje na bázi: učení se děláním „(learning by doing)“. (Palaščáková a kol., 2012, s. 12)

Koncept tohoto praktického vzdělávání je vyučován v semináři nazvaném: Provázení odbornou praxí. Smyslem tohoto předmětu je, aby byl student schopen reflektovat své slabé a silné stránky a uměl s nimi pracovat, k tomu mu pomáhá tutor či

mentor na pracovišti. Dále směřuje k tomu „stanovit vhodné cíle svého profesního a osobního rozvoje, sledovat a podporovat růst, hodnotit naplňování stanovených cílů a propojovat obsahy vzdělávání ve škole a na praxi“. (Palaščíková a kol., 2012, s. 12)

1.3.1 Zahraniční praxe oboru Sociální a humanitární práce

Popis systému zahraničních praxí obsahuje i vlastní zkušenosti či konzultace s příslušnými pracovníky CARITAS - VOŠs.

Studenti Sociální a humanitární práce vyjíždějí na zahraniční praxe v letním semestru druhého ročníku studia a vrací se většinou na konci května. Druh praxí si vybírají podle svých preferencí, které se odvíjejí od činnosti, kterou tam budou dělat, cílové skupiny, země atd. Destinace, do kterých mohou vyjet, jsou rozprostřeny po celém světě (viz. níže tabulka zahraničních praxí).

V zahraničí jsou povinni strávit alespoň 7 týdnů z celkových 13. Některé praxe jsou organizovány i na delší dobu např. pět měsíců (v Ugandě) či půlroční (na Maltě). (Palaščíková a kol., 2012, s. 19)

Praxím předchází výběrové řízení stanovené harmonogramem školy, ve kterém je zkoumána studentova motivace na příslušnou praxi. Většinou se koná v polovině června. Studenti prvních ročníků si mají čas ujasnit svoji motivaci také zhlédnutím prezentací o rok starších čerstvě navrácených studentů. Studenti si při splnění určitých podmínek mohou vybrat praxi i sami, musí být však zajištěna jejich bezpečnost, schopnost plnit cíle zadané školou a další. Co se týká jazykových kompetencí, studenti druhého ročníku navštěvují intenzivní jazykovou přípravu, zahrnující 40 hodin výuky daného jazyka.

Zahraničním praxím předchází tuzemské praxe, kde si studenti mají možnost vyzkoušet práci s různými cílovými skupinami a poznat tak, jaké z nich by se rádi věnovali i v zahraničí.

Smyslem zahraničních praxí je „rozšířit a prohloubit kompetence, které student získal během svých praxí v prvním ročníku, upevnit a získat nové kompetence v práci v jiném sociálním a kulturním kontextu“. (Palaščíková a kol., 2012, s. 20)

Cílem je také poskytnout studentům příležitost získat praktickou zkušenost, umožnit jim rozvoj z profesního i osobního hlediska (plnit cíle zadané v kontraktu na praxi) či vystavit je odlišnému interkulturnímu prostředí. To vše probíhá kontrolovaným

a monitorovaným způsobem.²

Praktickou část studia má na starosti již dříve zmíněné Středisko praktického vzdělávání, jehož hlavní úlohou je „zaručit studentovi kvalitní doprovázení po organizační i obsahové stránce, a to ve spolupráci s odborným pracovištěm, a umožnit mu supervizi i po vykonání praxe“ (Palaščíková a kol., 2012, s. 24)

Součástí přípravy na zahraniční praxi je také individuální tutoring, ve kterém tutor³ vede studenta k reflexi své motivace na zahraniční praxi a také uvědomění si svého očekávání, které před praxí má. Výsledkem jejich spolupráce je kontrakt, složený z oblasti profesního a osobního rozvoje. V každé z nich si student volí své cíle, kterých by chtěl na praxi dosáhnout. (Palaščíková a kol., 2012, s. 29)

Tabulka č. 1 - Nabídka zahraničních praxí pro SOHUP

Nabídka, zahrnující destinace, do kterých vyjžděli a vyjždí studenti oboru Sociální a humanitární práce na zahraniční praxi v roce 2014 a 2015.⁴

Cílová země	Cílová skupina	Druh práce
Arménie a Gruzie	Děti s postižením, senioři, mladiství	Rozhovory s klienty, volnočasové aktivity, hraní her s klienty
Etiopie	Dospívající (14-20let), svépomocné komunity žen	Rozhovory s dětmi, účast na programu v komunitách, administrativní práce
Gruzie a Ázerbájdžán	Senioři, mladiství, děti	Anglické konverzace, návštěva dalších organizací
Indie	Děti, svépomocné skupiny žen, mladistvých, sexuální pracovnice, děti ulice	Vyučování angličtiny, účast na rozmanitých kurzech
Kambodža		Projekty Člověka v tísní
Makedonie	Romské děti a mládež	Volnočasové aktivity, doučování
Malta	migranti	Detenční centrum, pomoc při vytváření životopisu,

² Úryvek z odborné konzultace s Mgr. Ing. Janem Říkovským, garantem oboru Sociální a humanitární práce. Konzultace byla uskutečněna na počátku měsíce února 2015.

³ „pedagog, který doprovází studenta ve všech fázích praktického vzdělávání. Musí mít vysokoškolské vzdělání v sociální práci, nebo příbuzné disciplíně, a praxi v pomáhajících profesích“ (Palaščíková a kol., 2012, s. 26).

⁴ Data z tabulky dostupná na webových stránkách CARITAS – VOŠs Olomouc (www.caritas-vos.cz).

		výuka angličtiny
Mayotte	Senioři, děti, uprchlíci	Administrativní práce, účast na sociálních šetřeních a při soc. poradenství
Mexiko	Děti, dospělí	Doučování angličtiny
Moldávie	Děti	Volnočasové aktivity
Rumunsko	romské děti, komunitní plánování	Psaní úkolů s dětmi, volnočasové aktivity, psaní reportů, případových studií
Slovensko	Senioři, lidi bez domova, matky s dětmi	Administrativní činnost, rozhovory s klienty, volnočasové aktivity
Srbsko	Děti, senioři,	Příprava dětí do škol, pomoc s hygienou, volnočasové aktivity
Srí Lanka	Děti, senioři	Doučování angličtiny, vymýšlení dalších projektů
Španělsko	migranti	Administrativní práce, účast na kurzech španělštiny
Uganda	Děti	Činnost v projektu Adopce na dálku, vzdělávání a volnočasové aktivity s dětmi, administrativní práce

Zahraniční praxe slouží převážně k tomu, aby se studenti naučili, jak se sociální a humanitární práce realizuje a projevuje v praxi a dosáhli jak profesního, tak osobnostního růstu. Na základě takových zkušeností pak budou schopni v budoucnu poskytovat profesionální pomoc druhým lidem jako sociální či humanitární pracovníci. Z toho vyplývá, že nejdříve je pozornost zaměřena na studenta a jeho osobní rozvoj (tedy egoisticky) a až poté zaměřena k dalším lidem (altruisticky). Student tedy nejdříve musí poznat sebe sama a získat znalosti z teoretické i praktické oblasti, aby mohl dále účinně pomáhat druhým.

2 Motivace

Motivace je bezesporu součástí našeho života. Některé publikace uvádějí, že motivace je v určitém směru důležitější než lidská osobnost. Motivací je podmíněn celý náš život. Všechno naše jednání, chování směřuje k nějakému cíli. O síle motivace v dnešním světě není pochyb - motivovat nás může cokoli. V poslední době se však motivaci přikládá stále větší a větší váha (Barrett, Williams, 2006). Nakonečný (1996) dokonce říká, že veškeré naše chování je motivováno, a tím ji vyzdvihuje na jeden z nejdůležitějších faktorů v našem životě.

2.1 Psychologická perspektiva

Psychologie je s motivací bezpodmínečně spojena. V této části představuji základní koncept motivace z psychologického pohledu. Blíže specifikuji její definici, rozdělení motivů a také uvádím Maslowovu pyramidu potřeb jako jednu ze stěžejních modelů ve vztahu k lidským potřebám.

2.1.1 Definice motivace

Pavel Říčan (2010, s. 96) ji definuje jako „souhrnné označení pro motivy a jejich působení“, kde motiv „znamená pohyb (...) uvádějící do pohybu jakoukoli činnost či proces“. Motivы vysvětlují, proč se člověk chová takovým či onakým způsobem a co ho k takovému jednání vedlo (Blatný a kol., 2010). Nuttin (1987, dle Nakonečný, 1996, s. 12) dokazuje, že motivační chování je zaměřeno na cíl, přesněji „na něco, co přináší uspokojení“.

Procesem motivace se ukazuje „interakce osoby a situace“, kdy je na začátku vyjádřena určitá potřeba a konečným stavem je její uspokojení (Nakonečný, 1996, s. 13).

Nakonečný (1996, s. 13) pracuje s pojmem hodnot, ve kterých vidí „něco subjektivně žádoucího“, pokud bereme lidskou osobnost jako organismus zahrnující jak biologickou složku, tak sociální, hodnoty jsou obsažené v každé z nich. Pokud však dojde k nenaplnění jedné z nich, vzniká potřeba. Motivace je pak odezvou na tuto potřebu snažící se zachytit určitý stav uspokojení. Dochází tu k určité formě

nerovnováhy mezi tím, co jedinec právě prožívá a po jakém prožitku touží. V tomto případě je tedy motivace receptorem zachycujícím nedostatek a chování akt vedoucí k jeho odstranění. (Nakonečný, 1996, s. 13-14)

Pokud dojde k nenaplnění biologické či sociální složky, tvořící dohromady lidskou osobnost, projeví se např. potřeba žízně, spánku či sociálních kontaktů (Nakonečný, 1996, s. 14). Význam motivace tak spočívá v „udržování a obnovování určitého optimálního vnitřního stavu spokojenosti“ (Nakonečný, 1996, s. 14).

Říčan (2010, s. 97) představuje dva modely lidské motivace, a to „model nedostatku (vakua)“, vyjadřující pocit prázdnoty a touhu po plnosti - např. potřeba jídla, pití, vzduchu, a „model vybití (přetlaku)“, který je naprostým opakem modelu prvního. Pocitu naplnění je u druhého modelu dosaženo vydáním, zbavením se něčeho - např. potřeba se odreagovat. U obou modelů se tak po jejich naplnění předpokládá pocit rovnováhy.⁵ Něco jiného jsou však „automotivační činnosti“, u kterých dosahujeme stavu naplnění už jen tím, že je děláme, přerušujeme je jen, jsme-li unaveni, jsou nám „samy sobě odměnou“. (Říčan, 2010, s. 97)

Nakonečný (1996, s. 16) stručně vystihuje, že motivace je „proces, určující zaměření (zacílení), trvání a intenzitu chování (jednání)“. Funkcí motivace je tedy zajištění fyzické a sociální rovnováhy jedince v podobě satisfakce jeho potřeb. Významným faktorem v pojetí motivace je také způsob učení se metodou odměn a trestů, kde motivací je právě dosahování odměn. Následné chování je tak ovlivněno určitými motivy. Pro to, abychom dokázali porozumět chování určitého člověka, potřebujeme odhalit jeho motivy, ty však souvisí s jeho hodnotami, proto pro celkové posouzení musíme poznat jeho hodnoty (Nakonečný, 1996 s. 16). Říčan (2010, s. 109) v této souvislosti hovoří o primárních potřebách, které určují naše postoje, jež jsou v našem projevování velmi významné. Říká, že „známe-li postoj člověka k jeho rodině, (...), můžeme předpovědět jeho chování daleko lépe, než kdybychom vycházeli jen z jeho schopností, temperamentu a síly primárních potřeb“ (Říčan 2010, s. 109). Postoje a hodnoty tedy spolu do jisté míry souvisí.

Podle Nakonečného (1996, s. 17) je motivace mimo jiné také „intrapysichicky probíhající proces, vyústující ve výsledný vnitřní stav, motiv“. Připouští však, že vnitřně motivovat nás může i situace vnější, např. nabídka práce, nemusí však působit na naše chování, např. pokud už práci máme (viz. Sociální aspekty motivace 3. 2)

⁵ Tuto teorii však nabourává např. touha po penězích, která se po jejich dostání neukojí, ale ještě více narůstá. (Říčan, 2010)

(Nakonečný, 1996, s. 17).

Nakonečný (1996, s. 26) dále usuzuje, že motivace „prostupuje (...) celou psychiku jedince a dává psychickým procesům vnímání, myšlení, imaginace, citění určitý obsah a směr průběhu, který vyjadřuje motivační zaměření“.

Plamínek (2010, s. 24) uvádí, že jestli k něčemu jsme nebo nejsme motivováni, rozhodují tři faktory – osobnost jedince, podmínky, ve kterých jedinec žije, a jeho aktuální situace, ve které se právě vyskytuje. Dají se rozdělit do třech kategorií: (Plamínek, 2010, s. 24, 25)

- a) motivační založení, související s jedincovou osobností, pravděpodobně zděděné, tvoří základ pro dvě následující
- b) motivační poloha – naučená složka, zahrnující naše reakce na podmínky, v nichž se pohybuje
- c) motivační naladění, vykazující se proměnlivostí, okamžitou reakcí, pomíjivostí

2.1.2 Motiv a potřeba

Důležité je také vymezit si pojem motiv a potřeba. Potřeba „vyjadřuje spíše vztah k cílovým objektům“, zatímco motivy „obsah dovršující reakce“. To znamená, že konečným bodem je u motivů pocit uspokojení, zatímco u potřeb je to například projevení lásky osobě, která vyjádřila potřebu lásky (Nakonečný, 1996, s. 29). Říčan (2010, s. 96) popisuje biologický motiv v podobě pudu a subjektivní v podobě přání, zájmu. Slavík (2012, s. 41) zase v motivu vidí základní složku motivace.

2.1.2.1 Rozdělení motivů

Podstatným bodem je rozlišení motivů na vnitřní a vnější, kde vnitřní motivy vycházejí z nás samých a působí „zevnitř“, kdežto vnější motivy vycházejí z okolí a působí „zvenku“. (Slavík a kol., 2012, s. 41)

Slavík (2012, s. 42) vnitřní motivy dále rozčleňuje na:

1. Zájmy – déletrvající zaměření jedince na konkrétní věc; každý člověk je má jiné
2. Návyky – zautomatizované způsoby jednání
3. Hodnoty – ovlivňují to, jak budeme jednat
4. Ideály – podobné hodnotám, poskytují obraz toho, jak jednat

Vnější motivy můžeme nazývat také stimuly, které označují podněty vyvolané vnějším prostředím. Záleží však na každém jedinci a jeho motivační struktuře, jestli ho tyto motivy budou ponoukat k jednání či ne. (Slavík a kol., 2012, s. 41)

Určitý úkol tak člověk plní pomocí vnějších či vnitřních motivů, které mohou působit společně. Konání činnosti prostřednictvím vnějších motivů nazýváme stimulací a pod vlivem vnitřních motivů vnitřní motivací. (Plamínek, 2010, s. 15)

Studenti mohou být při výběru studijního oboru či v jeho studiu ovlivňováni různými stimuly: profesory, spolužáky, rodiči atd. Pokud však dojde k zastavení jejich působení, pravděpodobně dojde k ukončení činnosti (v tomto případě studia). Mnohem podstatnější jsou tedy vnitřní motivy, jež představují činnosti, které jedince zajímají a vidí v nich důležitost, smysl a hodnotu. Jsou také nezávislé na působení vnějších vlivů. (Plamínek, 2010, s. 15, 17)

Motivy jsou zcela individuální. Cakirpaloglu (2012, s. 186) říká, že „neexistují dva lidé s totožnou motivační sestavou“ a i když dva lidi ponouká k jednání stejný motiv, projevuje se zcela ojedinělým způsobem. Dále zmiňuje, že „potřeby přežití, bezpečí, uspokojení a stimulace sdílejí všichni lidé“, ale u každého jedince se projevují odlišným způsobem (Cakirpaloglu, 2012, tamtéž).

Zajímavým ukazatelem je aktivace našeho chování v případech, kdy „motiv je dostatečně silný, pravděpodobnost dosažení cíle je vysoká, hodnota cíle uspokojující a chování není v rozporu s morálkou jedince“ (Nakonečný, 1996, s. 18). Celé řady jednotlivých aktivit zahrnuté v chování pramení z určitého motivu, který jim dává smysl. Z jednoho motivu tak může vycházet celá řada aktivit. Tyto různorodé aktivity pak směřují do určitého stavu naplnění (Nakonečný, 1996, s. 22). Motivace tedy „vybízí k chování, které „udržuje dynamický růst osobnosti a její vnitřní rovnováhu“ (Nakonečný, 1996, s. 8).

Pro zjištění prvotního motivu, který nás probouzí k činnosti, je vhodné ptát se několikrát otázkou „proč“ (Cattel, nedatováno, dle Říčan, 2010, s. 98).

2.1.3 Maslowova pyramida potřeb

S pojmem motivace bezesporu souvisí postava A. H. Maslowa, který sestavil proslulou pyramidu potřeb.

Lidské jednání je neustále poháněno určitými potřebami nebo motivy a člověk se

je bez přestání snaží uspokojit. Jestliže však uspokojí jednu z nich, následně se objevuje další. Maslow je řadí hierarchicky, biologické potřeby jsou úplně nejnižší a v případě objevení se dvou odlišných potřeb, přednost dostává naplnění té biologické (= nejnižší z hlediska pyramidy). Potřeba bezpečí je tak uspokojena až po naplnění biologických potřeb, potřeba „někam patřit“ zase po naplnění potřeby bezpečí atd. Takovým způsobem jedinec uspokojuje vyšší a vyšší potřeby, jak ilustruje obrázek níže (Sociální práce/Sociálna práca, 2014).

Zároveň platí, že pokud nejsou potřeby umístěné níže uspokojeny, mohou velmi ovlivňovat celé prožívání (Říčan, 2010, s. 110). Pyramida však obsahuje drobné nedostatky, např. potřeba hledání smyslu života se vyskytovala u lidí v koncentračních táborech i přes nenaplnění potřeb nižších (jídla, bezpečí), kterou vystihuje Frankl (1978, dle Cakirpaloglu, 2012 s. 186).

Význam bych ráda přisoudila potřebám seberealizace, úcty a sebeúcty, které vhodně zapadají jak do smyslu zahraničních praxí na CARITAS - VOŠs, tak do výpovědí respondentů. Potřeba sebeúcty vyžaduje pocit vlastní hodnoty, sebedůvěry a potřeba seberealizace se ukazuje jako „potřeba naplnit svůj potenciál“ a „mít svoje cíle“, (Říčan, 2010, s. 111), „uskutečnit to, čím daná osoba potenciálně je“. (Cakirpaloglu, 2012, s. 185)

Obrázek č. 1 - Maslowova pyramida potřeb.⁶

⁶ Převzato z: http://www.filosofie-uspechu.cz/jak-motivovat-zamestnance/maslowova_pyramida/

2.2 Sociální aspekty motivace

Na motivaci se podílí také se vztahy s okolím. David Dunning (2011) dokonce uvádí, že motivace přímo pochází ze sociálního prostředí. To je však neúplné tvrzení. Homola (1977) si myslí, že lidské sociální potřeby, mající vliv na motivaci jedince, mohou být jak vrozené (potřeba styku s dalšími lidmi), tak získané v podobě sociální interakce s druhými (potřeba uplatnění). Dunning (2011) přidává, že lidé si navzájem pomáhají řešit nejen společné problémy, prostřednictvím např. studijních a pracovních skupin, občanských organizací atd., ale navzájem směřují ke sdělování svých zájmů a cílů. Tento jev je pak ještě více prohlouben, mají-li mezi sebou blízký vztah. Jednotlivé názory, postoje, zájmy mohou od sebe přebírat či si vytvářet úplně nové. Zároveň pokud je činnost sdílena s ostatními, vzbuzuje větší zájem, než když je vykonávána jednotlivcem samotným (Dunning, 2011). Homola (1977) shrnuje a říká, že pro rozvoj lidské osobnosti jsou důležité vztahy s ostatními.

Homola (1977) dále uvádí neoddělitelnost psychiky jedince a celé společnosti, které se vzájemně doplňují a neexistují jedna bez druhé. Psychika jedince je definována „individuální zvláštností celého organismu“, společenskými a materiálními okolnostmi, ve kterých se jedinec pohybuje (Samsonov, 1970, dle Homola, 1977 s. 176). Zatímco sociální psychika se formuje v určitých sociálních skupinách, potřeby, které jsou bezprostředně spjaté s naší motivací, se vytváří v lidské psychice, kterou následně formuje společnost a sociálních skupiny. (Homola, 1977)

Racková (2014, s. 45-50) uvádí vliv společnosti na jedince, jehož motivace začíná mít vlivem společenských změn spíše egoistickou povahu, např. zlepšení pracovního uplatnění či touhu utéct z dnešní materialistické společnosti k něčemu jednoduššímu.

Pokud vztáhneme motivaci z hlediska sociální perspektivy k tématu dobrovolnictví, existují určité výzkumy, které zjišťují, že motivace k dobrovolnické službě je závislá i na věku jedinců. Omoto, Snyder a Martino (2000, dle Dunning, 2011) zjistili, že dobrovolníci mladšího věku jsou více motivováni mezilidskými vztahy, kdežto starší dobrovolníci jsou motivováni spíše službou (konkrétní věk zde není blíže specifikovaný). Claryho výzkum (1996, dle Dunning, 2011) zase přišel s výsledky, že dobrovolníci, kteří měli s dobrovolnictvím menší zkušenost, byli více motivováni než dobrovolníci s dlouhodobější zkušeností.

Jones (2004, dle Rackové, 2015, s. 50) však zmiňuje, že pro mladé, kteří jsou

teprve na počátku jejich pracovní kariéry, je jakákoliv pracovní zkušenost velkou motivací. Oproti starším lidem více touží rozšířit si obzory, poznávat svět, získat profesní a životní dovednosti. Jejich cíle jsou více egoistické.

2.2.1 Sociální potřeby

Murray (1938, dle Wagner, Hollenbeck, 2015) sestavil ve třicátých letech dvacet základních sociálních potřeb, mezi nimiž je například potřeba úspěchu (achievement) – dosáhnout něčeho podstatného, splnit určitý úkol vyžadující snahu či dovednost, nebo ohledu (deference) – zjistit, co si ostatní myslí, jaké mají názory, co je očekáváno či přizpůsobení se zvykům.

Někteří psychologové, např. Lewin (nedatováno, podle Homola, 1977), zase uvádí, že sociálních potřeb je nekonečně mnoho a že souvisí s individuálním životem jedince. Madsen (1961, podle Homola, 1977) definuje čtyři základní sociální potřeby: sociálního kontaktu, uplatnění, prestiže, vlastnictví.

2.2.2 Sociální identita

Podstatný je pojem sociální identity, který Tajfel a Turner (2004, dle Dunning, 2011) vnímají jako nástroj sebeurčení, závisející na sociální skupině.

Motivace je tedy závislá jak na individuální, osobní identitě, zahrnující např. pocit jedinečnosti při vykonávání dobrovolnické služby, a sociální identitě, jež se vyznačuje např. skupinovým členstvím, kdy se dobrovolníci během své dobrovolnické služby více identifikují se skupinou (Dunning, 2011).

Zajímavé je propojení vztahové a psychologické složky motivace, které se vzájemně ovlivňují a prolínají. Jestliže jedinec potřebuje uspokojit potřebu bezpečí, lásky, seberealizace atd., potřebuje k tomu ostatní. Bez nich by potřebu uspokojit nemohl (Homola, 1977).

2.3 Altruismus a egoismus ve vztahu k motivaci

Rozdělení těchto dvou pojmů navazuje na předešlé typy motivací. Každého, kdo chce pomáhat druhým, ovlivňují rozdílné motivy. Otázkou je, jestli přitom hledá vlastní pocit naplnění nebo mu jde skutečně o dobro druhého.

2.3.1 Vymezení pojmů

Pojem altruismus, vycházející z latinského slova – alter = druhý, vyjadřuje podle Evy Kislingerové (2011, s. 225) „postoje a jednání, které sledují zejména prospěch druhého člověka“. Předchází mu koncept prosociálního chování, které směřuje ke „zlepšení situace druhé osoby, přičemž pomáhající není povinen poskytnout pomoc na základě své profese a příjemce pomoci není organizace ani instituce, ale jedinec“ (Hewstone, Stroebe, 2006, s. 332). Na rozdíl od altruismu, kterému jde o vcítění se do situace druhého s důrazem na empatii, prosociální chování může být motivováno i egoisticky – dosažením vlastního cíle (Hewstone, Stroebe, 2006).

Co vlastně ponouká lidi k tomu, aby si navzájem pomáhali? Hewstone a Stroebe (2006 s. 335) se domnívají, že existuje několik přístupů, mezi něž řadí biologický, pramenící z „vrozených dispozic“ a zahrnující dva druhy prosociálního chování: „upřednostňování příbuzných jedinců a vzájemnost“, dále individualistický, vysvětlující pomoc jako výsledek sociálního učení. V individualistickém přístupu vyznačuje altruismus „dvěma směry“, v prvním ho podmiňují nálady, ve druhém vlastnosti osobnosti (Hewstone, Stroebe, 2006, tamtéž).

Egoismus je opakem altruismu, ve slovníku cizích slov je egoista definován jako „sobec, jednající zejména ve prospěch vlastních zájmů“ (coznamena.cz, nedatováno).

2.3.2 Altruistické a egoistické motivy u mezinárodního dobrovolnictví

Autoři Batson a Shaw (1991, dle Wearing, McGee, 2013), kteří se zabývali altruismem a egoismem, vysvětlují, že tyto pojmy jsou totožné ve smyslu, že vždy směřují k obohacení někoho, ať je to pomáhající nebo příjemce. U altruismu je to tedy obohacení příjemce, u egoismu sebe sama. V souvislosti s dobrovolnickým turismem můžeme pod pojem egoismus zahrnout motivy např. v podobě získání schopností, rozvíjení vztahů, cestování (Wearing, McGee, 2013). Monroe (1996, podle Wearing, McGee, s. 77) dodává, že jedince ovlivňuje kultura a společnost, ve které tento vyrůstá.

Existuje jen malý počet výzkumů, které uvádí jako prvotní motivaci dobrovolnických turistů altruismus. Ti, kteří tuto hodnotu zastávají, jsou převážně nábožensky založeni. Sahabu (2009, dle Wearing, McGee, 2013) studující motivaci dobrovolníků v Keni objevil, že ti, kteří vyznávali křesťanskou víru, měli skutečně altruistickou potřebu a touhu pomoci druhým a byla jejich dominantní motivací v dobrovolnickém turismu (Wearing, McGee, 2013).

Lo and Lee (2011, dle Wearing, McGee, 2013) testovali motivy voluntaristů ve věku 17-65 a podle jejich odpovědí je rozdělili do třech kategorií. První z nich představuje nejmenší, nejmladší a nejmotivovanější skupinu. Tito jedinci se vyznačují spíše egoistickou motivací v podobě získávání nových schopností, plynoucí z dobrovolnické zkušenosti. Druhou skupinou byli jedinci, vyznačující se ideou rozvoje vztahů s členy hostitelské komunity, ať altruistické či egoistické. A poslední nejstarší skupinou charakterizuje nejmenší jistota, co je vlastně na dobrovolnickém turismu motivuje, ale přiklání se k altruismu (Wearing, McGee, 2013).

3 Motivace v rané dospělosti

V souvislosti s věkem studentů, který také do jisté míry ovlivňuje motivaci, bych ráda uvedla některé charakteristiky tohoto období. Uvedený text bude přizpůsoben tématu práce. Dále uvádím koncepci tzv. volunturismu, který představuje dobrovolnou činnost a cestování do zahraničí. Tento pojem je blízký zejména mladým lidem, kteří nejen rádi cestují, ale také pomáhají druhým lidem.

3.1 Raná dospělost

Udává věkové rozložení od 20 do 30 let. Projevuje se „přijetím nových rolí a vyjasněním vztahu ke skupinovým hodnotám a normám“ (Slavík a kol., 2012, s. 104). Můžeme zde vidět jakýsi rozpor mezi „potřebami svobody a nezávislosti a potřebou zkusit nové role“ (Slavík a kol., 2012, tamtéž).

Myšlení je ovlivněno především zkušeností a sebehodnocení vlastních kompetencí se vyznačuje určitou stabilizací. Zajímavou změnou je přesun od egoismu převládajícímu v adolescenci k altruismu. Typickými potřebami pro jedince v tomto období jsou: potřeba změny, nových zkušeností a rozvoje nových kompetencí, potřeba sociálního kontaktu, potřeba seberealizace, potřeba samostatnosti a nezávislosti, potřeba otevřené budoucnosti. (Slavík a kol., 2012, s. 104-105).

Podle Langmeiera a Krejčířové (2006) se v této fázi se také upevňuje identita a upřesňují osobní cíle. Jedinec si začíná být vědom svých schopností. A postupně se začíná věnovat své životní cestě a naplňovat své životní hodnoty, „méně už sní a ve svém jednání bývá spíše střízlivý a pragmatický.“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 177)

V tomto období dochází také k rozvoji myšlení, které ovlivňuje získaná zkušenost (Zacharová, 2011).

3.2 Volunturismus jako kombinace mezinárodního dobrovolnictví a cestování

V dnešní době se stává volunturismus v podobě turistiky a dobrovolnictví velmi populárním především u mladých lidí, kteří touží cestovat, objevovat a poznávat nové

země a zároveň pomáhat místním lidem jako dobrovolníci. Mikuš (2009) ho spojuje s potřebou osobnostního růstu.

3.2.1 Znaky volunturismu

Takzvaný dobrovolnický turismus (v českém prostředí volunturismus) vychází s anglického výrazu „voluntourism“, který znamená vědomou ucelenou kombinaci dobrovolné služby a nejlepší prvky cestování – umění, kultury, geografie, historie a rekreace v konkrétní destinaci (Voluntourism, 2014).

Weaver (2001, podle Kotílková, 2013, s. 115-116) ho definuje jako „cestování osob, které při své dovolené cestují organizovaným způsobem z důvodu poskytnutí dobrovolnické pomoci nebo zmírnění materiálních nedostatků určitých společenských skupin, obnovení určitého prostředí nebo prozkoumání podmínek společnosti či prostředí.“

Dobrovolnický turismus charakterizuje cestování do zahraničí, kde „nejoblíbenějšími“ destinacemi jsou kontinenty jako Afrika nebo Latinská Amerika. V takovýchto místech může probíhat v deštných pralesích či rezervacích. Aktivita, kterých se dobrovolníci mohou účastnit, jsou velmi bohaté, od lékařské asistence po ekonomický a sociální rozvoj, jako např. vzdělání (Wearing, 2001).

Dobrovolnický turista touží po objevení určitých typů životních zkušeností, které nejlépe sedí jeho potřebám. Při jejich uskutečňování vypravuje sám sebe na cestu osobního poznání (Wearing, 2001). Podle Kellyho (1996, dle Lyons, Wearing, 2008) ho mohou dosáhnout také přijetím relativní svobody, která jim je nabízena a umožňuje jakési vynaložení z vlastního já, jež vede k plnému rozvoji sebe sama a nejhlubšímu zážitku naplnění.

Volunturisté čelí nabídkám příležitostí s cílem vyzkoušet potenciál cestování jako změny sebe sama ve víře, že tyto zkušenosti, zážitky budou trvalejšího charakteru (Wearing, 2001).

3.2.2 Motivace jedinců k dobrovolnickému turismu

Základním rozdílem mezi dobrovolníky a dobrovolnickými turisty je jejich motivace cestovat. Toto kouzlo cestování může být dobrým motivem pro někoho, kdo provozuje dobrovolnickou činnost v zahraničí, která bohužel častokrát převažuje nad motivem pomoci. Právě cestování volunturistům umožňuje poznávat exotické země

nebo místa, která dříve vypadala nedosažitelně (Wearing, McGee, 2013, s. 79).

Motivací, které dobrovolnické turisty ponoukají k výjezdu, je velké množství. Například Wearing (2001, dle Lyons, Wearing, 2008) uvádí volunturistu jako jedince, který využívá svůj volný čas pro smysluplné zážitky, jako např.: pomoc potřebným, obnova životního prostředí, ponoření se do jiné kultury. Wearing (2001, dle Kotílková, 2013, s. 119) přidává také cestování a dobrodružství, osobnostní růst, profesní rozvoj a „ta správná věc“.

Dalšími motivy mohou být také např.: (Kotílková, 2013)

1. Poznání nové kultury, autentického prostředí

Destinace, kam dobrovolníci nejčastěji vyjíždí, jsou rozvojové země, charakteristické odlišnou kulturou a životními podmínkami.

2. Získání pracovních zkušeností, zlepšení jazykových znalostí

Někteří, převážně věkově mladší, dobrovolníci chápou tento typ dobrovolné činnosti, jako příležitost k získání pracovních zkušeností ze zahraničí a zlepšení jazykových schopností, které mohou mít významný vliv na jejich pozdější uplatnění.

3. Seznámení se s novými lidmi, získání nových přátelství, kontaktů

Pro některé je způsob dobrovolnictví možností, jak se seznámit s novými lidmi ať v podobě dalších dobrovolníků nebo místních obyvatel.

4. Nevšední zážitky

Cestování do vzdálených zemí, poskytujících svým návštěvníkům exotické podmínky je spojeno s neobyčejnými zážitky. Dobrovolníci tak mohou ve svém volném čase poznávat místní přírodu, památky, účastnit se místních atrakcí atd.

5. Možnost cestovat při vynaložení minimálních nákladů

Některé položky mají dobrovolníci hrazené, cestování spojené s dobrovolnictvím se tak pro ně stává více dostupné.

6. Organizační zajištění cesty

Pro dobrovolníky - cestovatele, kteří nechtějí využít služeb cestovních kanceláří, ale netroufají si cestovat sami.

7. Pomoc „dobré věci“

Z etického a morálního hlediska nejvýznamnější motiv. Dobrovolníci si uvědomují současné celosvětové problémy a chtějí pomoci k jejich řešení.

Mary Mostafanezhad (2014) zmiňuje zásadní rozdíl mezi turisty, nemajícími žádný blízký vztah s místními obyvateli a dobrovolníky, snažícími se tyto místní opravdu poznat nejen na povrchní úrovni. Podle ní je toho možné dosáhnout jen skrze delší dobu pobytu.

Mnoho volunturistů potřebuje vidět smysl v tom, co dělají. Ve své motivaci uvádí např. dvacetičtyřletá Mellisa z Anglie studující rozvojová studia, že chtěla být vždy dobrovolnicí, vždy se zajímala o rozvoj a pomoc a chtěla dělat svět lepším místem. Proto si zvolila i tento obor, který jí pomáhá zužitkovat teorii, kterou se naučila, do praxe. (Mostafanezhad, 2014)

Zajímavé otázky v této souvislosti pokládají Wearing a Lyons, (2012, dle Kotílková, 2013, s. 116) a to: „Je motivem dobrovolnického cestovního ruchu samotné dobrovolnictví nebo možnost získání pracovní praxe a zkušeností během studia? Jedná se u některých dobrovolníků, kteří se zapojují do benefičních projektů (organizovaných pro „dobrou věc“), ještě o práci, nebo spíše jen o dobrodružství a zábavu?“

Darby, Wearing (1994, 1998, dle Wearing, 2001) a další dobrovolnické agentury se domnívají, že cestovatelské zážitky, získané v podobě dobrovolnického turismu a přetrvávající u lidí ve stádiu pozdní adolescence, mohou poskytnout jednotlivcům lepší porozumění jak rozvíjet sebevědomí. Zároveň podotýkají, že každý člověk se v této fázi potřebuje cítit nezávisle, být schopný se vyrovnat s obtížemi, bez pomoci druhých.

Fussel (dle Craik, 1986, dle Lyons, Wearing, 2008, s. 69) dodává, že zkušenost s cestováním je spojena se sebe-objevením a efekt dobrovolnického turismu na jedincův rozvoj sebe sama může být opravdu hluboký, projevující se ve všech aspektech jedincova života.

3.2.3 Negativní povaha volunturismu

Volunturismus, spojený se sebe-rozvojem, však nepoukazuje na možný rozvoj území, kde dobrovolník pomáhá. Dochází k rozvoji tzv. dobrovolnického narcismu, zaměřeného na sebe. Dobrovolničtí turisté jsou silně zaměřeni na získání zkušenosti a zážitků, které jim dávají dobré příležitosti pro osobnostní rozvoj, vyšší sebevědomí a někdy také snížení pocitu viny. V popisu dobrovolnicko-cestovatelské literatury je tento jev považován za narcistický, protože je vysoce orientovaný na zkušenosti-zážitky turistů spíše než zasažené hostitele (Guttentag, 2009, dle Uysal, Perdue, Sirgy, 2012).

Za zmínku stojí **výzkum prováděný Harng Luh Sin v Singapuru**. Tato autorka

přinesla zajímavé výsledky ohledně motivů, které u dobrovolníků zřetelně převládaly. Těmi hlavními byly „chci cestovat“, „chci zjistit, zda to dokážu“, „je to pohodlnější“ než základní motiv „chci pomoci“. „Takže se ukazuje, že motivy pomoci mohou být spíše sobecké než altruistické.“ (Kotílková, 2013, s. 21)

4 Výzkumy motivace mezinárodních dobrovolníků

Pro tuto část jsem vybrala výzkum o motivaci dobrovolníků, který realizovali významní psychologové Clary a Snyder. Výsledky jejich výzkumu přinesly šest základních motivačních prvků, které dobrovolníci uváděli jako motiv pro svou dobrovolnickou činnost. Jsou to: hodnoty, učení, kariéra, ochrana a sebeúcta. Níže uvádím některé jejich charakteristiky. (Stebbins, Graham, 2004, s. 90, Clary, Snyder, 1999, dle Dunning, 2011, s. 131, Houle, Sagarin a Kaplan, 2005, s. 2).

- Hodnoty (values) – jedince, kteří jsou zapojeni do dobrovolnické služby, motivují jejich hodnoty, které jsou altruistické. („Cítím, že je důležité pomoci druhým.“)
- Učení (understanding) – jedinci ho vidí jako příležitost k získávání nových zkušeností a potenciál pro nové znalosti a dovednosti, které by jinak nemusely být využity. („Dobrovolnictví mě učí skrze přímou, praktickou zkušenost.“) Gidron (1978, dle Houle, Sagarin a Kaplan, 2005, s. 2) přidává, že tento motiv je rozšířený především mezi studenty středních a vysokých škol.
- Sociální motiv (social) – zde jsou vztahy dobrovolníka s ostatními (přáteli), motiv je být oblíbený mezi ostatními touto dobrovolnou službou. Jedinci však také vykonávají dobrovolnou službu kvůli společenskému tlaku nebo touze vycházet se svou referenční skupinou. („Lidi, které znám, sdílí můj zájem veřejně prospěšné práce.“)
- Kariéra (career) – dobrovolníci mohou brát svou činnost jako přípravu pro budoucí zaměstnání. Může také zvyšovat vyhlídku na budoucí práci. („Dobrovolnictví mi pomáhá dostat se ke dveřím do zaměstnání, kde bych rád pracoval.“)
- Ochrana (protection) – ta je chápána jako zbavení se pocitu viny, eliminace negativních pocitů spojená s pocitem, že pomáhajícímu se dostalo většího štěstí než ostatním a také srovnání se s vlastními problémy. („Dobrovolnictví je dobrým únikem z mých vlastních problémů.“)
- Sebeúcta (enhancement) – je v kontrastu s ochranou, dobrovolnická činnost

může podněcovat k osobnímu růstu, cenění si sebe sama. („Dobrovolnictví mi pomáhá vnímat sama sebe lépe.“)

Autoři tohoto výzkumu doplňují, že jednání dobrovolníků, ať působí jakkoli podobně na povrchu, může být motivováno rozmanitými způsoby. Pokud tedy dva různí lidé dělají podobnou činnost, každý z nich je motivován něčím jiným. (Clary, Snyder, 1998, dle Stebbins, Graham, 2004).

Clary a Snyder a Stukas (1996, dle Dunning, 2011) uvádějí příklad se dvěma dobrovolníky pracujícími v místní knihovně, kdy jeden pomáhá z důvodu získání přátel, druhý pro zlepšení svých schopností.

4.1 Motivace mezinárodních dobrovolníků a humanitárních pracovníků z České republiky

V této podkapitole se zaměřuji na výzkumy týkající se motivace českých mezinárodních dobrovolníků a humanitárních pracovníků pro výjezd na zahraniční dobrovolnou službu nebo misi.

Jak jsem již zmínila v úvodu práce, nalezení výzkumů, zahrnující zahraniční praxe podobného charakteru jako poskytuje CARITAS – VOŠs, které by mohly vhodně doplnit danou teorii, nebylo jednoduché. Studenti CARITAS - VOŠs oboru Sociální a humanitární práce totiž vyjíždějí na zahraniční praxi ne za účelem studia (jak je to například v programu ERASMUS), ani dobrovolnické činnosti (jak v případě mezinárodních dobrovolníků), ale za účelem získání praktických kompetencí v oblasti sociální, rozvojové a humanitární.

Na téma mezinárodního dobrovolnictví v České republice nenašla výzkumy profesionálního a celostátního charakteru, proto jsem vybrala některé bakalářské či diplomové práce zaměřující se na toto téma. Jsem si vědoma limitů těchto prací, nicméně si myslím, že mohou vhodně doplnit profesionální výzkumy pocházející ze zahraničí (obsažené v příslušných kapitolách práce) a zároveň blíže specifikovat motivy českých dobrovolníků.

Další důvod pro výběr této podkapitoly je ten, že v dobrovolnické činnosti mohou být motivy pro její vykonávání celosvětově podobné, rozdíl však někdy závisí na kultuře, ze které dobrovolník pochází (Vakoch, 2013). Z tohoto hlediska usuzuji, že motivace mezinárodních dobrovolníků pocházejících z České republiky by mohla za

těchto okolností více odpovídat motivaci studentů CARITAS - VOŠs.

Výzkumy uvedených prací jsou kvantitativní i kvalitativní povahy a mohou tak pomoci na tuto oblast nahlížet komplexněji.

Ve své bakalářské práci Vojtěch Vodsed'álek popisuje motivaci mezinárodních dobrovolníků, kteří vyjeli do zahraničí s velkou organizací zaměřující se na rozvojovou spolupráci. Metodou kvalitativního výzkumu zjišťuje, že hlavní motivací u nich byla „snaha zkusit reálně pomáhat v situacích, o kterých se učí ve škole“. (Vodsed'álek, 2015, s. 54) Oproti nim popisuje mezinárodní dobrovolníky vyjíždějící s menšími organizacemi. Ty motivovala více „potřeba odjet někam pryč a spíše než o rozvojovou spolupráci se zajímají o environmentalistiku“, jejich motivem je především zkusit si něco nového. (Vodsed'álek, 2014, tamtéž). První typ popsanych dobrovolníků motivují nové zkušenosti, zatímco druhému typu jde o naplnění osobních potřeb. (Vodsed'álek, 2014, s. 48).⁷

Diplomová práce Kateřiny Rackové popisovala motivace studentů studujících Mezinárodní rozvojová studia na Přírodovědecké fakultě v Olomouci. Výsledkem jejího výzkumu bylo, že nejsilnějším motivem pro účast na zahraniční stáži bylo získání nových znalostí a dovedností, dále následovaly motivy jako pobyt v cizím prostředí, poznání jiné kultury, zvýšení šance na získání práce, výzkum k bakalářské či diplomové práci. Výzkum probíhal metodou kvalitativního a kvantitativního výzkumu. (s. 133)

Třetí prací zkoumající motivaci mezinárodních dobrovolníků je diplomová práce Jitky Roubalové, zaměřující se na dobrovolníky programu Cagliari, salesiánský voluntariát. Metodou kvalitativního výzkumu zjistila, že nejčastějším typem motivace u těchto dobrovolníků bylo především uplatnění získaných dovedností a zkušeností ve prospěch druhých, pomáhat druhým lidem a pomáhat v zahraničí (Roubalová, 2013, s. 41, 42).

Zajímavé srovnání přináší bakalářská práce Jakuba Němce, který popisuje motivaci pro výjezd na zahraniční misi, kde nejčastějšími motivy byly: idealismus (zkreslená představa humanitárních podmínek), nová zkušenost (snaha lépe porozumět dění ve světě), profesní postup (seberealizace), náprava špatného světa, hrdinství (pro obdiv ostatních). (Němec, 2009, s. 21-22)

⁷ Jistými limitem při srovnávání motivace těchto mezinárodních dobrovolníků a studentů CARITAS může být to, že ve výše popsané bakalářské práci tvoří studenti CARITAS část výzkumu, tam jsou však v podobě mezinárodních dobrovolníků. (poznámky pod čarou)

5 Výzkumná část

V této části práce uvedu výzkumné cíle a metodu, kterou jsem pro výzkum zvolila. Dále vysvětlím, jakým způsobem probíhal sběr dat a výběr respondentů.

Vyjadřuji se také k důležitosti vlastní sebereflexe, kterou považuji, pro zachování co největší míry objektivity a zároveň kvality tohoto výzkumu, za nezbytnou.

5.1 Výzkumný cíl

Prvním cílem práce, je určit motivaci, na základě které si studenti CARITAS – VOŠs oboru Sociální a humanitární práce volí destinaci pro svou budoucí zahraniční praxi.

Hlavní výzkumnou otázkou je tedy: Jaká je motivace studentů oboru Sociální a humanitární práce pro výběr destinace zahraniční praxe? Na základě zvoleného cíle jsem si určila pět výzkumných otázek:⁸

- Jaké faktory hrály hlavní roli při výběru zahraniční praxe?
- Jaký přínos očekávají studenti od zahraniční praxe?
- Jak se u studentů v průběhu studia vyvíjela motivace?
- Jak ovlivnila CARITAS – VOŠs motivaci studentů?
- Jak ovlivnily prezentace zahraničních praxí motivaci studentů?

Druhým cílem práce je vyhodnotit, jestli jsou motivy studentů altruistické nebo egoistické.

5.2 Pozice autorky práce ve výzkumu

Výzkum probíhal se studenty CARITAS - VOŠs prvních a druhých ročníků. Jako studentce této školy se mi dostalo určité výhody, že prostředí a atmosféru CARITAS – VOŠs dobře znám a mohu tak respondentům při výzkumu více porozumět. Na druhou stranu nevýhodou byl sklon k subjektivitě a tedy k větší zaujatosti a menší přesnosti (Miovský, 2006).

⁸ Výzkumné otázky jsem upravovala a doplňovala v průběhu analýzy dat, což je podle Hendla v kvalitativním výzkumu, který jsem použila možné. (Hendl, 2008)

5.3 Reflexe vlastní zkušenosti týkající se motivace na zahraniční praxi

Podle Miovského je před výzkumem velmi důležité uvědomovat si své vlastní stanovisko a „explicitně vyjádřit naše teoretické zázemí (...), osobní názory a postoje, které se námi zkoumané oblasti nějak dotýkají“ (Miovský, 2006, s. 83). Proto jsem se před vykonáním výzkumu snažila nejdříve reflektovat svoji vlastní motivaci na zahraniční praxi a její vývoj (zmíněná reflexe je obsažena v příloze č. 3). Učinila jsem tak i proto, aby nedošlo k nechtěnému ovlivňování respondentů vlastními názory. Přesto jsem při výzkumu narážela na potíže se zachováním objektivnosti. Někdy jsem respondenty nepřímo ovlivňovala subjektivně zaměřenými otázkami ve snaze nepůsobit příliš formálním dojmem (ty jsem však do výzkumu nezahrnula).

Podle Miovského (2006, s. 83) jsme „vždy jsme ovlivněni různými faktory, které souvisí s naší individuální historií a zkušeností a které se promítají samozřejmě také do našeho způsobu uvažování o problému, který zkoumáme“. V průběhu konání výzkumu jsem tak prováděla určitou sebereflexi ve snaze zamezit podobným situacím a zajistit tak vysokou validitu celého výzkumu.⁹

5.4 Předvýzkum

Při konstruování otázek pro tento výzkum, jsem rozhodla udělat jeden „zkušební“ rozhovor, abych si ověřila, že tyto otázky jsou vhodně položeny a pro potvrzení, jestli z nich získám data, která pro splnění cílů práce potřebuji. Jak také říká Miovský předvýzkum je vhodný i z toho důvodu, že nám pomůže ověřit „zda navržené metody a postupy přinášejí očekávanou kvalitu dat (...)“ (Miovský, 2006, s. 29).

5.5 Použité metody

V této podkapitole se budu věnovat kvalitativnímu výzkumu, který jsem si pro svou práci vybrala a také metodám, jakými jsem získávala a zpracovávala data a vybírala respondenty.

⁹ Podle Miovského (2006, s. 83) je to „metoda, který by měla být při výzkumu „v centru pozornosti“.

5.5.1 Výzkumná metoda

Jak jsem již dříve uvedla, pro splnění cílů této práce jsem si vybrala kvalitativní výzkum. Strauss a Corbinová (1999, s. 10) ho definují jako „jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistickým procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Dále uvádějí, že může sloužit k „získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nichž už něco víme“ a zároveň nám mohou „pomoci získat o jevu detailní informace, které se kvantitativními metodami obtížně podchycují (Strauss, Corbinová, 1999, s. 11).

Podle Dismana (2011, s. 286) je cílem kvalitativního výzkumu „vytváření nových hypotéz, nového porozumění (...)“. Ve výzkumu získáváme „mnoho informací o malém počtu jedinců“ a generalizace je velmi obtížná (Disman, 2011, tamtéž). Respondent má možnost vysvětlit, svoje postoje, názory, zkušenosti k danému tématu a výzkumník mezi nimi potom nalézá souvislosti a významné prvky (Disman, 2011). Je považován za velmi pružný, jelikož otázky se mohou přetvářet či doplňovat v jeho průběhu. Výzkumník se snaží zodpovědět své výzkumné otázky, přičemž provádí „deduktivní a induktivní závěry (Hendl, 2008 s. 48).

Hypotézy o dané oblasti vznikají až na konci výzkumu, redukce dat není tak silná jako v kvantitativním výzkumu a respondent má větší prostor pro své vyjádření k dané věci a není ničím omezen. Tento výzkum se tak může vyznačovat vysokou validitou (Disman, 2011). Jeho další výhodou je, jak uvádí Hendl (2008, s. 51), „získání hloubkového popisu případu“ a tím i většího porozumění dané oblasti.

Tento typ výzkumu jsem si vybrala, abych se mohla zaměřit na studium motivace do větší hloubky a zjistit z ní větší spektrum informací, než bych získala v kvantitativním výzkumu. Současně jsem chtěla dát respondentům větší prostor pro vyjádření a neomezovat je do předem určených odpovědí.

5.5.2 Metody výběru výzkumného souboru

Výběr respondentů probíhal účelovým způsobem, jelikož jsem je vyhledávala podle určité vlastnosti (Miovský, 2006). Podmínkou bylo, aby studovali obor Sociální a Humanitární práce na CARTAS – VOŠs. Rozhodla jsem se zkoumat studenty jak prvního, tak druhého ročníku, abych mohla sledovat určitá specifika obsažená v jejich motivacích. Studenti druhého ročníku oproti studentům nižšího ročníku v průběhu studia prošli tuzemskými praxemi, zátěžovým výcvikem a dalšími aktivitami CARITAS

– VOŠs. Chtěla jsem proto nahlédnout i do jejich motivace a zjistit, jak se v průběhu jejich studia vyvíjela nebo měnila. U studentů druhého ročníku bylo mým záměrem zvolit studenty, jedoucí do odlišných destinací. Jestliže tedy po mém oslovení odpověděli, že na praxi odjíždějí dohromady, vybrala jsem pouze jednoho z nich. Důvod, proč jsem to takto udělala, byl především pokrýt větší škálu zemí a získat větší rozmanitost informací i když nepopírám, že srovnání motivací dvou studentů jedoucí do stejné země může být odlišná.

Respondenty jsem vyhledávala přímo na CARITAS – VOŠs nebo prostřednictvím sociální sítě facebook a spolužáků, kteří se s nimi znají osobně.

5.5.3 Metody sběru dat

Výzkum probíhal před odjezdem studentů druhého ročníku na zahraniční praxi – tedy na začátku února metodou rozhovoru. Ta se ukázala jako nejvhodnější vzhledem k tomu, že jsem chtěla od respondentů zjišťovat větší spektrum informací. Ferjenčik (2000, s. 171) mi dává za pravdu, když říká, že „jestliže je primárním záměrem získání takových typů dat, jako jsou informace o názorech, postojích, záměrech, přáních nebo jestliže se chceme dozvědět, jak daný člověk porozuměl situaci, potom bude rozhovor nenahraditelnou metodou“.

Celkem jsem zformovala rozhovory s jedenácti respondenty. U studentů prvního ročníku šest rozhovorů (pět žen a jeden muž) a u studentů druhého ročníku pět rozhovorů (5 žen). Vzhledem k charakteru oboru, kdy studenti mužského pohlaví tvoří jen malou část všech studentů, je tato situace pochopitelná.

Respondenti byli uvědoměni o typu a tématu práce, anonymitě rozhovoru a průběhu rozhovoru, a to prostřednictvím zprávy na sociální síti facebook nebo ústně před začátkem rozhovoru. Všichni, kteří se k této zprávě vyjádřili kladně, souhlasili s podmínkami výzkumu. Vybraná základní pravidla byla tedy dodržena (Hendl, 2008, str. 153).

Rozhovory probíhaly prostřednictvím polo-strukturovaných otázek, které jsem shledala jako nejvhodnější. U tohoto typu pokládání otázek je určeno „jádro, tj. minimum otázek, které má tazatel povinnost probrat“ (Miovský, 2006, s. 160) Ty jsem si předem připravila a po prvních rozhovorech jsem některé z nich postupně doplňovala a upravovala. Tento způsob jsem považovala za velkou výhodu kvalitativního výzkumu.

Díky této formě kladení otázek, umožňující používání doplňujících a

zpřesňování otázek - tzv. *inquirů* (Miovský, 2006, s. 160), jsem si mohla ověřovat respondentovi odpovědi a doptávat se i na další oblasti s tématem spojené. Otázky jsem koncipovala na základě své zkušenosti a diskutovala je své svými spolužáky, kteří měli s praxí podobnou zkušenost jako já. Snažila jsem se jimi pokrýt celé spektrum zkoumané oblasti. Při vedení rozhovoru jsem se snažila řídit pravidlem, že „jiní lidé mohou být citliví na jiné podněty“ a že každého člověka motivuje něco jiného (Plamínek, 2010, s. 18).

Respondentům jsem kladla i jiné otázky, které se netýkaly jen výzkumu. Snažila jsem se uvolnit atmosféru, aby se respondent cítil pohodlněji.

Dvě z celkového množství otázek byly založeny na deduktivní logice a týkaly se toho, jak CARITAS – VOŠs ovlivnila motivaci studentů nebo studenti vyšších ročníků při prezentaci svých zahraničních praxí. Uvědomuji si, že kvalitativní výzkum je založen především na induktivní logice (Disman, 2011, s. 287), ale udělala jsem z toho důvodu, že přínos této práce má být především pro CARITAS – VOŠs Olomouc, a chtěla jsem proto zjistit, jestli tyto dvě domény mají na studenty nějaký vliv. Jsem si vědoma toho, že pokud bych se na tyto otázky respondentů nezeptala a ani oni sami by o nich nemluvili, je možné si odvodit, že jim nepřikládali význam. Přesto jsem se však studentů na tyto otázky zeptala, a to s možností, že pokud by tyto oblasti u nich opravdu nehrály roli, odpoví záporně. Při rozhovorech se nakonec ukázalo, že někteří respondenti byli za tyto otázky vděční, protože vliv CARITAS – VOŠs či prezentací zahraničních praxí u nich sehrály velkou roli, ale při výzkumu si na ně si na ně nevzpomněli.

Podle Miovského (2006, s. 160) u polostrukturovaného rozhovoru je vnější prostředí velmi důležité. Rozhovory probíhaly v prostorách koleje CARITAS, kde prostředí nepůsobilo příliš formálním dojmem a respondenti se tak méně ostýchali. Při jejich průběhu jsem měla u sebe seznam s otázkami, který mi, jak praví Miovský (2006, tamtéž), pomáhal, abych na nějaké otázky nezapomněla a udržela strukturu rozhovoru.

Jen z rozhovorů byl vykonán prostřednictvím aplikace skype, jelikož respondentka nebyla době probíhání výzkumu v Olomouci.

Celkově se délka všech rozhovorů pohybovala od 30 do 55 minut a byly nahrávány na mobilní telefon.

5.5.4 Metody zpracování dat

Jak uvádí Miovský (2006, str. 197) nahráváním jsem data tzv. fixovala. Metoda audiozáznamu je vhodná z toho důvodu, že zachycuje mimoslovní projevy, např. dlouhou pauzu, když respondent přemýšlí, smích atd. Další výhodou je autentičnost, která je vhodná např. při kontrole validity, tazatel si může při přepisování uvědomit některé chyby, kterých se při výzkumu dopustil (Miovský, 2006). Při jednom rozhovoru se mi stalo, že mobilní telefon část rozhovoru nenahrál, respondentka však byla ochotna své odpovědi zopakovat. Po této události, jsem nahrávání při každém rozhovoru kontrolovala.

Nahrané rozhovory jsem přepsala do wordového dokumentu technikou komentované transkripce, která podle Hendla (2008, s. 208) zachycuje mimoslovní projev. Uvedla jsem jen některé jeho formy např. (smích), (úsměv), přemýšlení jako tři tečky. Nepožívala jsem takový vzorec profesionální systém znaků, jak vynalezli Kallmeyer a Schutz (1976, dle Hendl, 2008, s. 208 - 209). Z přepisu jsem vynechala některé části rozhovoru, které se výzkumu netýkaly (např. když se mě respondenti ptali na mou zkušenost se zahraniční praxí).

5.5.5 Metoda analýzy kvalitativních dat

Přepsaný text jsem si vytiskla a data analyzovala pomocí tzv. barvení textu. Barevně jsem označovala pasáže, které byly tematicky sourodé. (Miovský, 2006, s. 211). Podle Miovského (2006, tamtéž) tato metoda „usnadňuje orientaci a urychluje analýzu“.

Současně jsem také použila metodu otevřeného kódování, která je podle Hendla (2008, s. 247) charakteristická pro odhalování témat v textu. Vzniklá témata se dále označují. Na začátku představují velmi konkrétní podoby, postupně však dochází k větší abstrakci. Jsou provázána s výzkumnými otázkami nebo se může jednat o úplně nové myšlenky. Někteří výzkumníci mají vytyčené kódy už před analýzou dat, které se následně doplňují o nové. Důležité je postupovat stále k abstraktnějším kategoriím (Hendl, 2008, s. 247).

Přepsaný text jsem opakovaně přečetla a podle stanovených výzkumných otázek a cílů jsem se zaměřila na konkrétní oblasti. Vedle textu jsem nejdříve zaznamenávala kódy, ze kterých jsem po analýze všech dat vytvářela kategorie.

S vytvářením obecných kategorií mi pomohla metoda vytváření trsů, která podle

Miovského (2006, s. 221) slouží k tomu, „abychom seskupili a konceptualizovali určité výroky do skupin, např. dle rozlišení určitých jevů (...)“, vzniknou nám tak skupiny na základě určité podobnosti těchto jevů. Miovský (2006, s. 221) dále udává, že takto nám vznikají „obecnější induktivně zformované kategorie, jejichž zařazení do dané skupiny je asociováno s určitými opakujícími se znaky (...)“. Existují určité typy překryvů jako např. tematický, kdy se v textu zaměřujeme na určité pasáže týkající se jednoho tématu (Miovský, 2006, tamtéž). Tento typ jsem při analýze dat také použila. Čermák a Štěpaníková (1998, s. 54) přidávají, že metoda trsů je založena na „srovnávání a agregaci dat“ a může mít podobu hierarchizace, která se ukazuje v „procesu přechodu od předběžně vytvořených dílčích kategorií k obecnějším jednotkám“. (Čermák, Štěpaníková, 1998, tamtéž).

6 Analýza dat

V této kapitole představím hlavní oblasti, které se vztahují k cílům práce. Pod nimi uvedu kategorie, které se vytvořily v průběhu analýzy dat. Pro lepší přehlednost a porovnání výsledků studentů obou ročníků je uvedena nejdříve hlavní oblast, která rozděluje studenty na první a druhý ročník. K nim se vážou jednotlivé kategorie, které byly pro každou skupinu specifické. Jednotlivé oblasti se navzájem prolínají a není tedy lehké je od sebe jednoznačně oddělit.

Pro zabránění odhalení identity jsou některá slova v úryvcích respondentů odstraněna. Jedná se převážně o studenty druhého ročníku, kteří zanedlouho odjíždí na zahraniční praxi a uvedení destinace, kam vyjíždí, by mohlo narušit jejich anonymitu. Ze stejného důvodu jsou úryvky u respondenta mužského pohlaví převedeny do ženského rodu. Shrnutí výsledků obou skupin a komentář k nim bude obsažen v závěrečné diskuzi.

6.1 Motivy studentů CARITAS - VOŠs pro výběr zahraniční praxe

Tato kategorie se zabývá motivací, kterou studenti v souvislosti se svojí zahraniční praxí zmiňovali. Kromě samotného poznávání kultury, destinace aj. nebo cílové skupiny se objevil i altruismus.

6.1.1 Studenti prvního ročníku

Respondenty prvního ročníku motivovalo na zahraniční praxi hlavně poznávání. Přemýšleli však také nad cílovou skupinou či pomocí místním lidem.

6.1.1.1 Kategorie 1: Poznávání

Převážná část studentů se vyjádřila, že je na zahraniční praxi nejvíce motivuje poznávat nové prostředí a celkovou atmosféru odlišné kultury.

„Všechno. Děti. Hudba. Jiná kultura. Jiné podmínky, jako v tom, že... přijde mi, že celkově Afrika, že se dokážou dobře vyrovnat s tím málem, co mají, že jsou šťastní, tak

to mě úplně láká. (...) Poznat to, prostě přiučít se.“

6.1.1.2 Kategorie 2: Cílová skupina, charakter práce

Jednoho respondenta motivovala hlavně cílová skupina a náplň práce.

„Cílovka, ten problém, který tam je. Dokumentace, doučování, ty dopisy a pak tam bylo i pomáhání v té jídelně i do těch rodin dojíždění a takhle.“

6.1.1.3 Kategorie 3: Altruismus

K pomoci místním lidem nebo konkrétní destinaci se vyjádřili všichni respondenti. Často zamýšleli nad tím, čím by oni sami mohli místním lidem přispět, jak by jim mohli pomoci. Někteří přiznali, že praxi nevnímají jen z hlediska vlastního rozvoje, ale se zaměřením na druhé.

„..., že to nebude jenom, že 3 měsíce budu poznávat sama sebe, ale že i něco dokážu a těm lidem nějak nepatrně zlepším život tak to bude ještě o to lepší že. Že to není takový jenom o mě.“

„...já furt to vidím spíš tak, že oni mi něco dají, pořád nevím, co já bych jim měla dát, ještě se tak nějak v tom hledám a hledám, co bych tam mohla a jak bych mohla tam něco vnést, aniž bych něco odnesla nebo aniž bych je do toho nějak nutila.“

Další respondent, který chtěl jet na svou zahraniční praxi do Kambodži, vnímal pomoc destinaci skrze rozvojové projekty Člověka v tísní, na kterých by se chtěl podílet.

„Asi spíš ty rozvojové projekty v zemi, pomoc té zemi, aby se nějak vzchopila, a to mi právě přijde, že to Člověk v tísní dělá s těma bio plynárnami, že začleňuje ty mentálně postižené do společnosti, takže tohle asi, ta rozvojová práce.“

Jeden respondent pomoc místním lidem vnímal velmi silně a z jeho výpovědi byl cítit velký zájem určitým způsobem tyto lidi podpořit.

„Ono to vyloženě nemusí být něco... ale hlavně třeba bych úplně ráda postavila něco v té zemi, víš jak nebo jako udělat něco velkého, prostě nějaký boom, koupit kozu nebo dovést tam něco, ale prostě fakt jim pomoci nějak.“

Někteří respondenti se zmínili o pomoci místním lidem v kontextu, že doba tři měsíců je příliš krátká na to, aby mohla někomu pomoci bez znalosti prostředí, místních lidí, země a nedostatku zkušeností.

„...jako určitě by bylo fajn, kdyby někomu to moje působení obohatilo život, ale myslím, že za tak krátkou dobu to ani není úplně možné a proveditelné, že člověk nepozná ani tak to prostředí, místní lidi, zvyky a tak už zas jede domů, takže spíš tak to беру. A jak to pozná, tak už pak může teprve něco dělat.“

„myslím si, že to je na dlouhodobější spolupráci ne jenom na tři měsíce, kdy tam přijede člověk úplně nezkušený, kdy tady může mít nějaké vize a přijede a tam je to úplně jinak. Tak jako jsme měli teď přednášku o nějakém člověku, co byl úplně nabitý elánem a pak tam přijel a bylo to úplně něco jiného.“

6.1.2 Studenti druhého ročníku

Respondenty této skupiny motivovalo především poznávání ať nové země či cílové skupiny atd., stejně jako u předchozích respondentů zazněl pojem altruismu.

6.1.2.1 Kategorie 1: Poznání nové země, kultury, cílové skupiny.

Tato kategorie naprosto převažovala nad všema ostatními, uvedla ji většina respondentů. K nim potom přidávali další motivy, které pro ně osobně měly význam (hodnoty země, příroda, jazyk).

„Motivuje mě, že poznám novou zemi, novou kulturu, ty hodnoty, že zažiju ten kulturní šok nebo takový to, že se musím vyrovnat s tím, že musím respektovat hodnoty té země, kulturu, chování a takhle a právě to jejich náboženství, protože to je právě ovlivňuje v tom běžném životě, takže se to dotkne i nás. Určitě ta cílová skupina...“

„... znamená příroda, kultura, všechno v jednom a pak cílovka, jako děti...“

„cílové skupiny v kombinaci s tou nádhernou zemí...“

„Tak ta cílovka mě motivuje, poznání nové kultury... Doufám, že si procvičím ten jazyk (...).“

6.1.2.2 Kategorie 2: Altruismus

V této části byly odpovědi velmi rozmanité. Například určitý respondent vnímá pomoc v podobě práce na projektu, který je podle něho od toho, aby pomohl místním lidem. Zároveň by chtěl zjistit, do jaké míry organizace, ve které bude pracovat, respektuje místní kulturu v souvislosti s pomocí místním lidem.

„To je právě otázka. Protože já jsem zastávce toho jako co nejméně zasahovat do kultury, (...) C. dělá školu, která jakože se snaží něco, je to dobrý, protože ty děcka když se chytanou a dostanou se na vysokou až do K., tak prostě můžou se tam zaměstnat a postavit si tam dům a jsou na tom dobře, vydělat si a vymanit se z toho kruhu chudoby, takže to je nad jednu stranu dobrý, ale zase to chci zjistit, protože nevím zase jak se tam učí, jestli tam moc nezatahují ty západní prvky, to bych chtěla zjistit. (...) Jako jedu tam s tím, že budu pomáhat s projektem než pomáhat jakoby (...), protože pomoci má ten projekt.“

Další respondent doufá, že místním lidem na zahraniční praxi alespoň částečně pomůže. Zároveň se však nejedná o čistý altruismus, jelikož očekává přínos i pro sebe.

„No já si myslím, že pro ně, když tam budu, že nebudu úplně jelito a pomůžu jim i s maličkostí, že budu prospěšná, tak to bude pro mě i zadostiučinění, že tam jsem i trochu potřebná, že tam nejsem jenom zátěž, kterou tam budou trpět, nebo takový ten zásek, nebo jim pomůžu něco přepsat.“

Jeden respondent vidí dokonce smysl své zahraniční praxe v pomoci místním lidem.

„...je chudá země, takže já myslím, že co nám říkala naše lektorka, takže to vnímám tak, jako že jim tam jedu pomoci.“

Respondent jedoucí na zahraniční praxi pracovat s migranty, vidí v této praxi nejen pomoc, ale dokonce svoji občanskou povinnost.

„...každý by měl mít právo azyl v jakékoliv zemi a stejný to bylo třeba Češi za druhé světové války, když požádali o azyl v jakékoliv zemi třeba Švýcarsku nebo kdekoliv jinde, že jo. Spíš taková občanská povinnost.“

6.2 Hlavní role při výběru zahraniční praxe

Tato oblast se týká faktorů, které měly při výběru zahraniční praxe CARITAS – VOŠs největší význam.

6.2.1 Studenti prvního ročníku

Respondenti se rozhodovali podle několika faktorů. Nejvýraznější z nich byla vzdálenost, ke které se vyjádřilo nejvíce respondentů. Při výběru hrála roli také cílová skupina, jazyk, náplň práce či samotná destinace.

6.2.1.1 Kategorie 1: Vzdálenost

Studenti prvního ročníku spatřovali vzdálenost jako stěžejní bod, který představoval významnou úlohu při jejich rozhodování o destinaci, ve které by vykovávali svoji zahraniční praxi. Téměř všichni z nich uvedli, že by si přáli vycestovat do vzdálenějších zemí.

„...jako mě to víc láká jet někam daleko...“

„Takže tak a jako do Evropy, to si říkám, jako když můžu dál, tak proč třeba ne.“

„Já bych chtěla jet úplně někam daleko.“

„...co je dál, abych mohla jet někam dál než Slovensko, které mám fakt jako za hranicema tady pár kilometrů.“

Příčinou, proč respondenti přikládali vzdálenosti takový význam, byla odlišnost kulturního prostředí. Přáli si poznat jiný než evropský životní styl, uvažování a chování místních lidí, kteří by je mohli obohatit novými názory a postoji. Někteří ve vzdálenosti pozorovali také výzvu, jak se překonat, objevit svoje osobní hranice, poznat sami sebe, jak reagují v odlišných životních podmínkách.

„Mě prostě vždycky zajímalo jaké to je jinde, nebo prostě jak vnímají svět jiní lidé a tady mi to připadá strašně takové obohacující poznat nové kultury, a taky možná poznám život trošku jinak, nebo nějaké životní cesty. Tak mi to právě připadá, že Evropa, že jsme si všichni takoví podobní, jako že máme společný základ a že ti lidi jsou tak daleko a pochází úplně z jiného světa, myšlení.“

„...kdybych byla v Evropě, tak si řeknu, za chvíli jsem doma a je to takový jako co může tu snahu trochu podkopávat, že když za to člověk vyplázne nějakých 40 000 za letenku a je několik tisíc km od domu a je vůbec rád, když se připojí na internet, aby napsal domů stručnou zprávu, že je v pořádku tak i to je ještě větší motivace, jako tak se snaž, když už seš tak daleko a musíš to zvládnout a nemůžeš se hroutit, takže fakt najít ty svoje meze i už že je to tak daleko.“ (...) „...raději najdu ty svoje hranice někdy víc daleko od domova, kde to bude horší, ta vzdálenost to taky dost zhoršuje.“

„Afrika mě vyfackuje daleko víc než Gruzie nebo Rumunsko jo, že si prostě říkám, že to bude vyloženež já sama, a já jsem možná blázen, ale chci to udělat, protože v tom nejhorším člověk pozná, jak reaguje. Jo, že prostě kdybych prostě byla kdekoliv tak je to od České republiky kousek, ale když vím, že to cestování, jenom to, že budu úplně v jiném prostředí, v jiném pásmu, že jo, tam je mnohem víc teplo a ještě se budu rvát nebo úplně překonávat všechny své fobie (...).“ „přijde mi, že mi Evropani jsme v jádru stejní, každá země máme něco svého, ale jinak jsme stejní.“

Jeden respondent při své výpovědi vyslovil názor, že jeho spolužákům jde při výběru zahraniční praxe často o prestiž a aby získali pocit významnosti před ostatními. Zároveň vyzdvihuje zahraniční praxi na Slovensku, která ho může profesně mnohem více obohatit.

„Spíš většina z nich vidí to, že můžou jet daleko a že to vypadá i prestižně, jako „já jsem byla pomáhat v Ugandě“ a třeba ta veřejnost je z toho na větvi, tak si myslím, že u hodně lidí hraje velkou roli. Já mám někdy takový pocit, že tam jedou, aby vypadali zajímavě a přitom to Slovensko má v oblasti toho profesního růstu nabídnout snad co nejvíc. (...) že ty ostatní praxe byli spíš o tom překonat sama sebe a jedu prostě sama a musím se postarat, jakože to bylo spíš o tom.“

6.2.1.2 Kategorie 2: Cílová skupina

Respondenti přikládali důraz také cílové skupině, která je pro každou destinaci specifická a která hrála při výběru důležitou roli.

„Víceméně cílová skupina, kterou mám tak nějak rozhodnutou už od začátku co jsem sem přišla a to jsou senioři.“

„Tak ta cílovka určitě, aby mě to bavilo vůbec, že jo.“

Zajímavou skutečností bylo, že téměř všichni respondenti mají zkušenosti s cílovou skupinou, které by se chtěli věnovat i na své zahraniční praxi.

„Protože jsem s nimi zvyklá pracovat, já jsem jako dlouholetá vedoucí na letních táborech a schola a kolem mě jsou ti děti furt.“

„...jako organizujeme tábory už jako 10let jezdila jsem tam jako dítě, teď tam jezdím jako vedoucí, vymýšlíme různé věci a tak. (...) S těma mladšíma dětma, někdy starší někdy mladší, záleží, jak to vyjde. Ale jinak nemám problém s jakýmkoliv věkem.“

„Jo tak já třeba doučuju tady v Olomouci. (...) i plánování programů a organizování lekcí a takhle i tábory.“

Objevil se však také názor poznat novou cílovou skupinu a oblast práce. Respondent uvádí, že by se na své zahraniční praxi chtěl zaměřit na ženská práva v rozvojových zemích.

„Spíš podle té cílovky, já bych se totiž chtěla zaměřit na ženská práva, že je to docela aktuální. (...) Teďka se mi to zdá takový nejlepší, takový nejvíc co bych chtěla dělat, ale nikdy jsem to nezkusila“.

6.2.1.3 Kategorie 3: Náplň práce

U některých respondentů hrála roli i činnost, která bude na zahraniční praxi vykonávána. Našli se tedy respondenti, kteří neměli určenou cílovou skupinu, ale druh práce.

„...plánování nebo vymýšlení projektů nebo něco takového (...), že tam budu i s těmi lidmi a uvidím, jak jim třeba pomáhat a co dělat, a uvidím, co by potřebovali a to s nima budu nějak řešit.“

„...spíš bych chtěla na praxi tak nějak přičuchnout ke všemu (...), tak když tak, tak už se dostat k pravý rozvojový práci nebo i k práci s tou komunitou...“

6.2.1.4 Kategorie 4: Země

Významným faktorem při výběru zahraniční praxe byla také destinace. Respondenti se v této části zaměřovali spíše na charakter samotné země než na činnost, která je s touto zemí spojena v nabídce zahraničních praxí CARITAS- VOŠs.

„...takový ten temperament, země, kultura, já jsem tam chtěl i žít ve Španělsku, ale to žítí už mě tam přešlo.“

Pozoruhodným případem byly odpovědi respondentů, kteří chtěli jet na zahraniční praxi do Afriky. Destinace totiž pro ně představovala nejdůležitější faktor při výběru zahraniční praxe. Respondenti uvedli, že i kdyby tam nebyla jejich cílová skupina, přesto by si Afriku vybraly. Tento kontinent pro ně není spojen jen s výkonem praxe, ale také s poznáním odlišné kultury, života, charakterem místních lidí či zážitkem a dobrodružstvím. Pro tyto respondenty představuje určitou formu zážitku, kterého se jím touto cestou může dostat.

„Hmmm. Černoušci jsou roztomilí (smích) no já nevím, prostě tak do Asie tak co jako, tam se hlásí úplně všichni a jinak jako Srí Lanka, tam je to takové.... „, „Jako pro tu praxi si říkám jako tu Afriku, ale pak bych asi možná šla dál, i teď pro tu praxi mi přijde nejvhodnější ta Afrika i podle toho co bych jako já teď chtěla.“ „...prostě ta energie Africká mě láká.“ (...) „Jako je to i tou dálkou i tím dobrodružstvím.“ Zároveň, ale připouští, že je v tomto ohledu možná trošku naivní: „...možná to mám trošku těma růžovýma brýlema, ale mám to v sobě takový zakódovaný, že ta Afrika je živá země a že se tam nudit určitě nebudu.“

„Ono to asi nějaké spojení má, že jsem tam vždycky toužila jet, wow Afrika (nadšeně), a teď když jsou tam navíc ty praxe, které by mě bavili a tak, což jako jsou i v Indii, ale tam mě to nikdy netáhlo, tak to všechno splácet dohromady. (...) A když to budu zvládat půl roku s lidma, kteří přemýšlí úplně jinak tak prostě, berou věci úplně jinak, co je pro mě samozřejmé, pro ně samozřejmé není a jestli bych to vůbec dala.“

Další respondenti vnímají zahraniční praxe jako příležitost dostat do vzdálených rozvojových zemí nebo do takových, kam by se za normálních okolností nedostali.

(chce jet do Afriky) „jet do země, kde to funguje je pořád snadnější než do země, kde to nefunguje, pak bych se tam mohla podívat i po škole.“,

(preferuje Srí Lanku) „...kam se jako normálně neostanu nebo nemám možnost tam jet na dovolenou.“

6.2.1.5 Kategorie 5: Jazyk

Pro respondenty bylo důležité, aby se na zahraniční praxi dokázali domluvit

s místním obyvatelstvem a získali z ní co největší profesní i osobní přínos.

„No já si myslím, že by to mělo být stěžejní, že to je hlavně o komunikaci. Že tam přijedeš, nebudeš jim rozumět, oni nebudou rozumět tobě, co tam uděláš? Nic.“

„...mě prostě spíš mi přijde bližší Uganda skrz tu angličtinu, že bych se prostě domluvila s více lidma.“

„Tak asi abych se tam dokázala domluvit, aby uměli anglicky nebo asi bych nejela nikam, kde se mluví španělsky, kde španělštinu mám teprve jeden semestr.“

Poslední respondent sice upřednostňoval anglicky mluvící zemi, avšak učení místního jazyka by se nebránil. Vnímá ho jako výzvu a způsob, jak se více přiblížit k místním lidem.

„Jako preferuju zemi, kde se mluví anglicky plus nějaké doučování místního jazyka, myslím si, že jako působíš i víc důvěryhodně když to opravdu ukazuje o ten zájem, jako že ten zájem máš...“, (...) „...pro mě by to byla taková výzva se to naučit, jako mě už třeba moje babička říkala, kolik člověk umí jazyků, tolikrát je člověkem a myslím, že se to jako neztratí, mě to mohlo taky nějak obohatit tak i je, jako kdybych třeba uměla tu jejich řeč tak že by to mohlo být přínosné pro obě strany, takže s tím nemám vůbec problém, takže spíše bych to brala jako výzvu.“

6.2.2 Studenti druhého ročníku

Naopak u studentů druhého ročníku nepřikládal vzdálenosti význam ani jeden z nich. V této skupině byly hlavními výběrovými činiteli cílová skupina, jazyk a destinace.

6.2.2.1 Kategorie 1: Cílová skupina

Pro některé byla při výběru praxe zásadní cílová skupina a s ní spojena činnost, kterou budou na praxi vykonávat a která je zároveň naplňuje.

„...ta cílovka je pro mě důležitá a že když tam budu, budu dělat, co mě baví a oprostila jsem se od té země, tak to pro mě bylo hodně směrodatné...“

„Jakoby já jsem chtěla hlavně cílovou skupinu, což jsou děti a vlastně v (...) tam

budeme nejvíce s dětma...“

Jiní respondenti si přáli vyzkoušet a poznat práci s novou cílovou skupinou či více cílovými skupinami, se kterými v minulosti nepracovali.

„...navíc tam bylo těch cílovek víc, a jsou takové variabilní a jsou tak posbírané napříč vším (...) jsou tam migranti, já nevím i lidi bez domova, senioři, lidi závislí na drogách, lidi s AIDS, fakt je jich tam hodně, na které bych si fakt jako..., moc ráda bych se s nimi seznámila v rámci té práce.“

„Jakoby, mě to tak nějak zaujalo.“ (...) „...že jsem chtěla zkusit ještě něco navíc.(...) ...že získám zkušenosti i s jinou cílovkou, když budeme navštěvovat jakoby i další organizace ale ne na moc dlouho.“

„...ale řekla jsem si, že bych třeba nechtěla pracovat se seniory, že s těmi už mám zkušenost ze střední, že už bych chtěla zkusit buď jako děti a mládež nebo lidé bez domova, drogově závislé a tak.“

Někteří vycházeli ze své předchozí zkušenosti s cílovou skupinou, díky které si uvědomili, že je tato práce baví a naplňuje. Proto se jí rozhodli věnovat i na zahraniční praxi. Chtěli poznat práci s touto cílovou skupinou i v zahraničí a porovnat ji ze zkušeností z České republiky. Někdy však zazněla spíše obava z nedostatečných znalostí a předchozích zkušeností pro poznání cílové skupiny nové.

„No jakoby já už jsem tak od mala, za prvé hlídala jsem sourozence, potom jsem s těma dětma u nás ve vesnici ty dobrovolné hasiče, potom jsme organizovali různé ne jako oslavy – den dětí a tak. Třeba na konci prázdnin, takové rozloučení s prázdninami nebo i na začátku prázdnin, že jsme vytvořili nějaký program třeba i na Mikuláše. Takže jsem si říkala, že to chci fakt dělat.“

„Tak budu ráda za nové zkušenosti s dětma.“ (...) „že bych nerada byla v zemi, která se mi hodně líbí, ale pracovala bych s někým, s kým bych moc, zaprvé nemám zkušenosti tady z ČR a tam bych byla ztracená, že bych si to tak moc neužila.“

„...já jsem vlastně šla na tuzemskou praxi do (...), která se zabývá migranty v Čechách a na základě toho jsem se rozhodla, (...) že bych to mohla zkusit i na té zahraniční praxi.“

6.2.2.2 Kategorie 2: Jazyk

Jazyk byl při výběru velmi významný, ne-li stěžejní. Pro některé dokonce představoval hlavní faktor, podle kterého si vybírali destinaci zahraniční praxe.

„Jakoby ten jazyk je tam hodně důležitý.“

„...tak úplně zásadní byl ten jazyk. (...) U mě to bylo jako na základě, že jsem chtěla, aby to byla rusky mluvící země.“

„... já jsem chtěla anglicky mluvící zemi, že na angličtinu jsem si nejvíc věřila.“
„protože jsem chtěla anglicky mluvící zemi.“

Respondenti si často vybírali zemi podle jazyka, ve kterém se chtějí zdokonalit nebo si ho procvičit.

„jakoby chci tam mluvit anglicky, chci se to naučit, a zjistit jak na tom jsem, jestli se dokážu dorozumět (...) konečně je možnost mluvit, a prohloubit si to.“

„...právě, že když jsem se začala učit rusky, tak že bych ji chtěla využít, a naučit se ten jazyk trochu.“

„Doufám, že si procvičím ten jazyk, (...) i angličtinu.“

Jiní zase měli pocit, že pokud budou rozumět místním jazykem, budou pro organizaci více přínosní.

„...to se všechno odvíjí od toho jazyka, protože jestli chci, chceš být někde užitečná tak tak musíš aspoň trochu rozumět.“

Jeden respondent viděl v jazyku spojovací článek s místní kulturou, ke které by se díky němu mohl více přiblížit.

„jazyk je důležitý klíč, jak na tu kulturu.“

Někteří také vyjádřili obavy, které měli při střetu s cizím jazykem nebo s komunikací s cílovou skupinou.

„...ale zároveň se toho obávám, protože nemám zkušenost s žádnou anglicky mluvící zemí.“ „...jako jo, mám z toho strach, protože to je tak jako brána k těm cílovým

skupinám. „...že odbourám strach z toho mluvení.“

Na druhou stranu respondenti, kteří jedou do zemí, kde angličtina není úředním jazykem, v ní spatřují opěrný bod při komunikaci.

„...asi bych měla větší problémy, kdybych se tam nemohla opřít o tu angličtinu, protože vím, že v tom (...) se o ni můžu opřít.“ a snaží se na to dívat pozitivně: *„...tak toho se báli všichni před námi, a že potom jako v pohodě. (...) tak si říkám, že problém měl každý, ale prý se do toho taky všili, že to taky neuměli.“*

Další respondentka, jedoucí také do země, která nemá úřední jazyk angličtinu, spoléhá na neverbální komunikaci.

„Jako takhle já vycházím, a toto je taky podstatná informace, že jako, je verbální komunikace jen pár procent z komunikace celkové, tak mimika a všechno to ostatní doufám, že bude nápomocno a že všichni jsme lidi.“

6.2.2.3 Kategorie 3: Země

Nezanedbatelným faktorem při výběru zahraniční praxe byla také samotná destinace. Významnou úlohu hrálo prostředí země, kultura, příroda, náboženství.

„Tak první byla země...“, „to kulturní prostředí v případě (...) to náboženské.“ „...to prostředí těch nádherných kopců, nádherné přírody, tak to byla fakt volba, ze které jsem šťastná,“

6.3 Očekávaný přínos zahraniční praxe

Výsledky analýzy odpovědí, které se týkaly oblasti přínosu zahraniční praxe, zahrnovaly dvě obsáhlejší kategorie, a to kategorii osobního přínosu a profesního přínosu. Osobní přínos v této souvislosti představuje určité naplnění soukromých zájmů, které jsou velmi různorodé, proto je tato kategorie velmi obsáhlá. Profesní přínos vystupuje ve vztahu k prohloubení znalostí a dovedností z hlediska studovaného oboru a váže se také k budoucímu směřování.

Z výsledků analýzy dat je však zřejmé, že obě kategorie se navzájem propojují.

6.3.1 Studenti prvního ročníku

Respondenti od zahraniční praxe očekávali především poznávání, nasměrování do budoucího života či určitý odstup od aktuální situace. Z profesního hlediska si přáli více poznat humanitární, rozvojovou a sociální práci v zahraničí.

6.3.1.1 Kategorie 1: Osobní přínos

Osobní přínos zastupoval poznávání v jakékoliv podobě, ať se jedná o poznání nové kultury, nového prostředí, nových lidí, sebe sama či prožití neobvyklých situací apod. Respondenti by si přáli naučit se jakýmkoliv novým dovednostem.

„Prostě naučit se těm novým věcem, poznat sama sebe, ty lidi...“

„...rozhodně nějaké nové zážitky, zkušenosti, nové situace, ve kterých nevím, jak bych se zachovala, už jenom tím, že zažiju v (...) žádost o ruku nebo prostě tak.“

„...zkušenosti s tou cílovou skupinou, zemí celkově.“

„Tak jak jsem říkala, že se naučím nové věci, poznám, jak to někde jinde funguje, seznámím se s novou kulturou, na to se těším úplně nejvíc, a i kdyby nevyšla ta Afrika a já byla někde jinde, tak to poznat jinou kulturu, protože to je vždycky strašně zajímavé, ty zvyky a tak... A naučit se prostě něco, ať je to cokoliv...“

„...poznám sama sebe, toho nikdy není dost.“

Respondenti také očekávali, že jim zahraniční praxe ukáže určitý směr, kterým by se měli dále ubírat nebo jim pomůže v rozvíjení a upevnění vlastních názorů a postojů. Vyjadřovali, že změna prostředí je může přivést i k uvědomění věcí, které dříve nevnímali či toho, že se dokáží přemoci.

„...že mi pomůže ujasnit si priority, překopat to trochu aspoň, (...), že mě to bude formovat trochu.“

„Že mě to posune do budoucna, než kdybych byl tady.“

„Já bych spíš chtěla, nechci, aby to znělo sobecky, aby to mě někam posunulo, nějaký třeba ty moje hodnoty abych si vytvořila další názory, pohledy a tak, (...) Takže očekávám, že já si od toho odnesu nějaký pohled nebo to nadšení (...) ale doufám, že

třeba si tam uvědomím pár věcí, což vědět nemůžu, ale doufám v to, že mi to nějak otevře oči, že mě to třeba někam nasměruje.“

„že vidím, že to má někdo jinak a začnu přemýšlet o svém životě a přehodnocovat, jako vždycky tak mě to zajímalo takové hledání životní cesty a myslím, že to by mi mohlo ukázat zase nějaký jiný pohled, nějaký smysl života a tak...“

Tato očekávání představují určitou osobnostní formaci, kterou respondenti doufají, že prožijí. Jejich odpovědi jsou v souladu s jejich věkovou kategorií, kdy ještě nemají dostatek zkušeností, a proto chtějí poznávat a rozvíjet se (viz. Motivace v rané dospělosti 3).

Někteří si přáli dosáhnout určitého odstupu od dosavadního způsobu života a získat nad ním určitý nadhled. Také doufali, že jim zahraniční praxe pomůže přemocť jejich obavy a rozpoznat své fyzické i osobní hranice.

„Nevím asi taky se odpoutám tady od těch našich místních zvyklostí a pocitů, jako že tady potřebujeme něco a takové odpoutání tady od toho světa. Vždycky ráda si rozbíjím takové ty svoje myšlenkové stereotypy....“

„Očekávám, že se překonám v určitých věcech.“

„Já nevím, jako každá praxe ti něco dá, už jenom to že překonám ty svoje strachy (...) možná i zjistím, na všechno mám sílu, co dokážu udělat a co už je nadto...“

„...nebo se minimálně snažit přežít a vydržet, záleží na té zemi...“

6.3.1.2 Kategorie 2: Profesní přínos

Respondenti očekávali, že jim tato praxe rozšíří povědomí o činnostech dané organizace nebo obecněji o sociální, humanitární či rozvojové práci v zahraničí. Skrze praktickou zkušenost mohou tyto domény více poznat a pochopit a vytvořit si na ně svůj vlastní názor.

„No poznat více méně, jak to funguje, ty organizace v těch zemích. Když si to vezmeš tady, tak to docela funguje všechno, dáš si nějaký formulář, zajdeš přímo do té organizace, ale chci tak jako poznat, jak to funguje tam a chci na to nahlížet tak trošku jinak až se vrátím. „Tak asi v tom, že zjistím, jak to funguje, udělám si větší představu o tom jak to doopravdy je, než když si člověk přečte článek na rozvojovce...“

„naučit se dovednosti jak to vede ta organizace a tak...“

Jeden respondent uvádí, že si na zahraniční praxi vyzkouší rozvojovou práci, a tím si uvědomí, jestli ho tato práce baví a naplňuje nebo by se chtěl zaměřit na jinou oblast.

„Prostě pro mě jsou ty praxe důležité fakt z toho důvodu, že zjistím, jestli to chci dělat a jak to budu zvládat. (...) spíš bych chtěla na praxi tak nějak přičuchnout ke všemu, že prostě tady v těch tuzemských praxích, to já už mám tak všechno sjetý už asi prostě z toho máho mimo školu, tak když tak, tak už se dostat k pravý rozvojový práci nebo i k práci s tou komunitou, spíš se v tom najít nebo zjistit, že fakt tohle nechci nebo pak skončit v Khamoru a třeba zjistím že je to nakonec to správné.“

Někteří doufali, že jim zahraniční praxe vylepší komunikační schopnosti, a to verbální i neverbální.

„Tak zlepšení jazyka...“

„... naučit se anglicky, domluvit se anglicky, domluvit se s někým kdo anglicky neumí....“

Očekávali také, že si zahraniční praxí uvědomí, jestli se vybrané cílové skupině chtějí nadále věnovat.

„...nebo zjistím, že mě ty děti nebaví nebo že je to moje cílovka a že se to nějak utvrdí.“

Ač výrazně převažovaly odpovědi spadající pod osobní přínos, jeden respondent ve svém sdělení upřednostňoval spíše přínos profesní.

„...jako, aby ta praxe pro mě měla spíš ten profesní přínos jo, že klidně, uvažovala jsem o tom tak, že by mi možná nevadilo jet na to Slovensko, kdyby to pro mě mělo ten profesní růst, význam...“

V jiné části rozhovoru však uvádí, že by jela spíš do země, kde se za normálních okolností nedostane.

„Já bych chtěla jet úplně někam daleko, kam se jako normálně neostanu nebo nemám možnost tam jet na dovolenou a mě jako docela hodně zajímají ty asijské kultury nebo

tak. “

Tímto úkazem je možné vysvětlit, že respondent v této oblasti neměl jasný názor. Tato skutečnost se objevila u více studentů prvního ročníku, kteří si ho v průběhu rozhovoru teprve tvořili.

6.3.2 Studenti druhého ročníku

Druhá skupina respondentů kladla důraz na poznání sebe sama, cílové skupiny a také profesního rozvoje, který ukazuje, jak se osvojené teoretické poznatky uplatňují v praxi.

6.3.2.1 Kategorie 1: Osobní přínos

Dva respondenti doufali, že poznají sebe sama v různých situacích.

„takže se fakt trošku přenesu přes ty obavy a strach a už budu vědět jak s tím pracovat, prostě mě baví, na sobě experimentovat.“

„A tak samozřejmě, že se tam naučím sama o sobě něco, jestli jsem schopna vydržet sama se sebou.“

Další respondenti navíc vyjadřovali přínos, spojený s jejich vlastním zvládnutím situace.

„Když to rozliším na profesní a osobní tak si myslím, že bude hlavně osobní, jakože беру tu zkušenost, jestli to vydržím a nezblázním se a neodletím dřív, tak to bude, jako že jsem to zvládla, takže budu mít posílené svoje sebevědomí tak naberu zkušenost, že poznám sama sebe.“

„...jestli ta práce s cizími lidmi v cizím prostředí, kolektivu, jestli mi to bude až tak moc vadit (...) jestli to bude snesitelné, stravitelné, jestli a jak moc se dokážu adaptovat na tu kulturu, prostě jak moc budu prožívat ten kulturní šok, jak se to u mě projeví.“

Jiný respondent vnímá zkušenost práce v jiném kulturním prostředí jako příležitost pochopit prožívání cizinců, přicházejících z odlišné kultury do České republiky.

„Tak pro sebe přínos v tom, že si vyzkouším práci v jiném prostředí, které je hodně“

odlišné od toho českého, hlavně jazykově, takže třeba právě pochopím, jaké je to pro cizince když přijde do Česka nejenom jako z těch jazykových... “

V průběhu rozhovorů bylo velmi často vysloveno očekávání, zahrnující nové zkušenosti.

„Očekávám od toho nové zkušenosti.“

“Tak samozřejmě zkušenosti... “

6.3.2.2 Kategorie 2: Profesní přínos

Někteří respondenti vyslovili naději v profesní obohacení, nové dovednosti.

„...očekávám jakoby to profesně, že si tam něco vyzkouším, naučím, že tam budu pracovat... Že my se tady učíme teorii a já pak zjistím, jak to funguje v praxi.“

„Asi určitě nějaký profesní posun...“

Další respondenti si chtějí zformovat názor na určitou cílovou skupinu nebo projekt, kterého se budou účastnit.

„Asi ta profesní zkušenost. Taky že bych zjistila, jaký je pohled na migranty, jak je vnímají, v čem vězí největší úskalí (...) a jaká může být implementace v našich podmínkách.“

„poznám práci s dětma z jiné kultury, (...), konečně teda budu moct posoudit, jestli je to pozitivní nebo negativní projekt, protože se o tom teďka hodně mluví.“

Jiný respondent se spíše zaměřuje na vlastní zvládnutí situace, jakým způsobem se dokáže přizpůsobit místním podmínkám a určité profesního ujasnění.

„po takové té profesní stránce bych chtěla zjistit, jestli je to práce být tak dlouho od lidí které mám ráda, jestli ta práce s cizími lidmi v cizím prostředí, kolektivu, jestli mi to bude až tak moc vadit, že nebudu chtít dělat tu práci, nebo jestli to bude snesitelné, stravitelné, jestli a jak moc se dokážu adaptovat na tu kulturu, prostě jak moc budu prožívat ten kulturní šok, jak se to u mě projeví.“

Někteří respondenti očekávali zlepšení jazykových schopností.

„...asi to, že začnu používat angličtinu ne jako komunikativní jazyk, ale jako pracovní...“, či překonání obav z komunikace v cizím jazyce: „...ten jazyk určitě, že se třeba rozmluvím, že odbourám strach z toho mluvení během tří měsíců.“

Převážná část respondentů očekává, že jim zahraniční praxe pomůže ujasnit, jestli chtějí podobnou práci vykonávat i v budoucím životě. Mnoho z nich vítá tuto praktickou zkušenost, jelikož mají o sociální, humanitární a rozvojové práci v zahraničí zatím jen teoretické znalosti.

„tak že si něco zkusíme a řekneme si, jestli to chceme nebo nechceme dělat. Teďka jako žiju v tom, že to dělat chci, že mě to baví, že mě to nějakým způsobem naplňuje, a teďka bych se chtěla utvrdit, ale vím, že třeba přijde to, že třeba zjistím, že to dělat nechci.“

„jestli bych chtěla dělat tuhle práci, kterou mám pořád jen v hlavě“, „... a zjistit jestli to chci dělat, nebo nechci...“, „...že si ujasním, jestli chci tohle v životě dělat.“

6.4 Proměna motivace v průběhu studia

Výchozím bodem bylo zjištění prvotního impulzu, který studenty přivedl k výběru určité zahraniční praxe, a následného vývoje jejich motivace. Tato oblast se u studentů prvních a druhých ročníků odlišovala.

6.4.1 Studenti prvního ročníku

Na respondenty této skupiny měli při tvorbě počáteční motivace velký vliv kamarádi. Jejich motivace se nijak zvlášť nevyvíjela. Pouze u jednoho respondenta byl zaznamenán určitý posun.

6.4.1.1 Kategorie 1: Prvotní impulz

Prvotním impulzem byli u respondentů převážně přátelé či sledování filmů o konkrétních destinacích. Pro jednoho z nich to byla spíše tragická událost, která ho přivedla k určenému typu práce.

Kamarádi

Nejvíce respondentů odpovědělo, že jejich prvotním impulzem pro výběr

destinace zahraniční praxe byli přátelé, kteří zmíněnou destinaci buď sami navštívili, nebo plánovali navštívit.

„Jako prvotní byla ona (kamarádka), ale to bylo takové, jakože černoušci jsou super, a i kvůli tomu jejich charakteru, temperamentu i kvůli tomu, že si umí úplně všechno užívat, třeba ty mše, jak tam mají ty čtyřhodinové, to je prostě super, ne jak tady. A ještě hudba, to je taky neskutečně velká složka, která je plusová prostě. Takže tak.“

„Tak hlavně já jakože mám kamaráda a on tam byl a pracoval v jakémsi sirotčinci sice pro slony (smích), takže jednalo se o takovou činnost, ale když mi bylo takových dvanáct třináct, tak mi právě o tom vyprávěl a mě to právě hodně zaujalo a tak jsem se o to začala více zajímat, možná tohle byl takový první impulz, z toho příběhu, že jsem se o to začala zajímat, že jako člověk v tom najde... Sice jako říkám, bylo to se slony (smích) no teda vlastně on mi odtamtud dovezl i Srí lanský čaj a časem to tak vykrytalizovalo, co by se mi tak líbilo.“

Jeden respondent se nechal při svém výběru ovlivnit kamarádkou ze třídy, která mu navrhla, aby jel s ní.

„...tak ona to zařizuje a říkala, abych jel třeba s ní a tak mi to vůbec nedělá problém a je to dobré. (...) Ne, ještě sice o tom nevím ale tak jako vůbec mi to nevadí.“

Filmy

Další respondent vyjádřil, že jeho nynější přání jet do Afriky podnítily filmy a hovory s dalšími lidmi.

„(...) tak to byl vždycky takový prvotní sen. Asi vzhledem k tomu, že to chci už hodně od dávna, tak to budou i filmy, i povídání a takhle.“

Úmrtí příbuzného

Tento respondent si byl naprosto jistý cílovou skupinou – seniory na základě silné zkušenosti s úmrtím příbuzného, který zemřel na stejném místě, kde předtím vykonávala praxi ze střední školy.

„On byl nemocný a zemřel potom v Léčebně dlouhodobě nemocných. Takže já jsem za ním chodila, a když znáš to prostředí, pracovala si tam, máš tam nějakou praxi a tak si

jakože říkáš, že kdybys tam zrovna měla praxi tak bys mu mohla třeba pomoci a takhle si tam chodila jenom jako ten návštěvník a nemohla si vůbec nic dělat.“

6.4.1.2 Kategorie 2: Ujasnění motivace

Respondent, který chtěl jet do Afriky, si v průběhu studia na CARITAS – VOŠs více ujasnil svoji představu o konkrétní destinaci a charakteru práce, kterému by se chtěl na zahraniční praxi věnovat. Pomohla mu k tomu prezentace o Mali, přednášena na každoročním Bloku expertů pořádaného školou CARITAS – VOŠs.

„...v Mali tam, to mě hodně upoutalo, když byl předloni Blok expertů, tak tam bylo Mali a tam hodně mluvil o té ženské obřízce a tam je velký výskyt toho (...) a vím, že tohle zrovna by mě bavilo.(...) Mě to právě tenkrát hodně zaujalo skrz to Mali tak jsem se o to začala tak nějak víc zajímat tak mě to tak chytlo. Spíš tak jako nevím, jestli jako ta obřízka, ale nevím, jestli to byl dokument nebo co to bylo, v těch islámských zemích pomáhat ženám v rozvodu, že tam to bylo konkrétně o prodeji, tak tohle nějak podchytit a pomáhat ženám a pomáhat ženám a těm rodinám, aby někde našli tu oporu v nějakém centru.“

U ostatních respondentů se motivace nezměnila.

6.4.2 Studenti druhého ročníku

U studentů druhého ročníku byl prvotní impulz různorodější. Významnou kategorií u této skupiny představuje samotný vývoj motivace.

6.4.2.1 Kategorie 1: Prvotní impulz

Prvotním impulzem, který respondenty přiváděl k výběru destinace zahraniční praxe, bylo dobrovolnictví, předchozí zkušenosti nebo prezentace a fotografie konkrétní země.

Dřívější zkušenost

Pro některé respondenty byla důvodem výběru zahraniční praxe předchozí zkušenost. Jeden respondent ji měl s dětmi, kterým se dlouhodobě věnuje.

„No jakoby já už jsem tak od mala, za prvé hlídala jsem sourozence, potom jsem s těma dětma u nás ve vesnici ty dobrovolné hasiče, potom jsme organizovali různé ne jako

oslavy – den dětí a tak. Třeba na konci prázdnin, takové rozloučení s prázdninami nebo i na začátku prázdnin, že jsme vytvořili nějaký program třeba i na Mikuláše. Takže jsem si říkala, že to chci fakt dělat.“

Na druhého respondenta měla vliv dobrovolnická činnost v Člověku v tísní. Kontaktem s dobrovolníkem studujícím na škole CARITAS - VOŠs se dozvěděl o rozvojové spolupráci, které by se chtěl na zahraniční praxi věnovat.

„Tak já jsem předtím dělala dobrovolníka u Člověka v tísní od nějakých svých patnácti let a to jsem byla na Liberecké pobočce a tam vlastně jsem se dozvěděla o této škole, protože na ni chodil V. co byl o rok vyš než ty, takže přes Člověka v tísní jsem se o tom dozvěděla.“

Zeměpis na střední škole

Pro jednoho respondenta se jeho motivace pro výběr zahraniční praxe začala vyvíjet už na střední škole, kde ho zaujal charakter země.

„...nevím prostě na gymplu, jak se vždycky dělají ty prezentace o těch různých regionech světových tak jednou mi tak cvaklo v hlavě a prostě (...), takže jsem dělala prezentace o (...). Asi tou zemí, celkově ta příroda, kultura je to takový jiný, jednoduchý, neuspěchaný svět.“

Fotografie

Pro jednoho respondenta byly prvotním motivem fotografie.

„...většinou spíš mě to táhne jako na východ jako na (...), předtím to možná bylo motivováno téma nádhernýma fotkama asi takhle no.“

6.4.2.2 Kategorie 2: Bod zvratu

Tato část tvoří nejrozmanitější část rozhovorů. Většině respondentů se v průběhu jejich studia na CARITAS - VOŠs motivace změnila, u dvou z nich však byla natolik silná, že zůstala v průběhu celého dosavadního studia beze změny.

Respondenti v průběhu studia dospěli k bodu, který proměnil celé jejich dosavadní směřování a obrátil ho jiným směrem.

(popisuje své schůzky se studentkami, které byly na praxi v Americe, kam chtěla

původně jet) „z jednoho jsem šla jako fakt na bod mrazu a z druhého jako super, geniální a vznášela jsem se po té ulici (...) potom jsem se jako vyloženě oprostila od těch takových utopických představ a vzdušných zámků a vyloženě jsem se soustředila na cílovou skupinu“

(studentka chtěla jet původně do rozvojové země) „...já jsem vlastně šla na tuzemskou praxi do (...), která se zabývá migranty v Čechách, a na základě toho jsem se rozhodla, že by mě tohle bavilo mnohem více (...), takže jsem si nakonec vybrala tu (...).“

Respondent, který chtěl původně jet do Indie, začal přemýšlet o rusky mluvících zemích.

„...jsem si řekla po nějaký ty době, že bych chtěla jet do rusky mluvící země, protože jsem ruštinu měla už od prvního semestru a první to byla teda ta (...), kam nám teda nedovolili odjet, takže jsem si potom vybírala z toho katalogu (...).“

6.4.2.3 Kategorie 3: Hodnocení výsledné země

Ačkoli většina respondentů nakonec vyjíždí na zahraniční praxi do jiné destinace, žádná této změny nelituje.

Respondent, který chtěl jet původně do rozvojových zemí, si uvědomil, že ze zahraniční praxe v Evropě získá větší profesní přínos, který má pro něj větší hodnotu.

„No já jsem chtěla rozvojové země, ale stejně jsem si nakonec v konečném důsledku vybrala tu (...), protože z ní naberu mnohem více pracovních zkušeností (...). Je to taková pomoc, která mi přijde smysluplná a je potřebná.“

Další respondent, který si přál jet do Ameriky a nyní vyjíždí do evropské země, vnímá tuto změnu velmi pozitivně.

„...cílové skupiny v kombinaci s tou nádhernou zemí mě fakt jako připravili takové podhoubí, kdy jsem fakt zahodila všechny napsané motivační dopisy o Americe (...). Že jsem jako fakt ráda, že tam jedu“

6.5 Vliv obsahu studia CARITAS – VOŠs

Tato oblast se týká působení CARITAS – VOŠs z hlediska vyučovaných

předmětů, přednášek, zátěžových výcviků, psychosociálních výcviků a tuzemských praxí a jejich vztahu k zahraniční praxi.

6.5.1 Studenti prvního ročníku

Na studenty prvních ročníků měla CARITAS – VOŠs vliv při formování názorů na cílovou skupinu či destinaci zahraniční praxe.

6.5.1.1 Kategorie 1: Ujasnění cílové skupiny

Pouze jeden respondent uvedl vliv školy v souvislosti s výběrem zahraniční destinace. Při svém sdělení uvedl, že mu CARITAS - VOŠs pomohla ujasnit cílovou skupinu, se kterou by chtěl na praxi pracovat.

„Možná v té cílové skupině jsem se tak ujistila, že ty děti budou to pravé, že jsem úplně nebyla tak jistá, kam bych mohla směřovat, že by to bylo hodně náročné a měla jsem pár takových, kde jsem jako dřív dobrovolničila a takových těch skupina škola mi pomohla se rozhodnout v té cílovce než v té destinaci.“

6.5.1.2 Kategorie 2: Ujasnění konkrétní destinace

Jeden respondent se chtěl, po zhlédnutí prezentace, představené na Bloku expertů, zaměřit na ženská práva v Mali.

„...v Mali tam, to mě hodně upoutalo, když byl předloni Blok expertů, tak tam bylo Mali a tam hodně mluvil o té ženské obrízce

6.5.2 Studenti druhého ročníku

Pro studenty druhého ročníku byl významný vyučovaný předmět či zkušenost s tuzemskou praxí.

6.5.2.1 Kategorie 1: Odborný předmět

Dva respondenti uvedli, že na ně měl vliv odborný předmět, vyučovaný na CARITAS – VOŠs, který jim rozšířil povědomí o cílové skupině.

„Tak možná z toho předmětu teorie a metody mezinárodní sociální a humanitární práce co jsme měli teďka s paní (...), který je zaměřený na (...). Tam jsme probírali, že právě

přichází s tím jiným náboženstvím, tak možná proto, jsem si říkala, že to bude hodně přínosné“

„...jak jsme se o tom bavili v prváku, pak jsme to měli s (...), tak mě to zaujalo, jako že je to zajímavá cílovka a možná se jí potom budu věnovat.“

6.5.2.2 Kategorie 2: Tuzemská praxe

Jednomu respondentovi pomohla zkušenost z tuzemské praxe v ujasnění cílové skupiny, které by se chtěl věnovat i na zahraniční praxi.

„já jsem vlastně šla na tuzemskou praxi do (...), která se zabývá (...) v Čechách a na základě toho jsem se rozhodla, že by mě tohle bavilo mnohem více, že mě to opravdu strašně moc bavilo a že bych to mohla zkusit i na té zahraniční praxi takže jsem si nakonec vybrala tu Maltu.“

6.6 Vliv prezentací zahraničních praxí

Prezentace zahraničních praxí jsou několikrát ročně přednášeny studenty vyšších ročníků, kteří ji absolvovali. Studenti, které tato praxe teprve čeká, mají možnost se dozvědět mnoho nových informací a doporučení vztahujících se k průběhu praxe, náplni činnosti, finančního rozpočtu atd., případně si s prezentujícími domluvit osobní setkání.

6.6.1 Studenti prvního ročníku

Pro studenty prvního ročníku byly prezentace velmi významné. Vysvětlením může být skutečnost, že je za několik dní po zhlédnutí prezentací čekalo zaslání motivačního dopisu s výběrem zemí, které pro svou praxi preferovali. Tomu následovalo výběrové řízení, kde byla posuzována jejich motivace.

6.6.1.1 Kategorie 1: Získání nových informací

Prezentace zahraničních praxí pomohla respondentům rozšířit povědomí o činnostech v různých destinacích.

„Ovlivnilo mě to hodně, bylo fajn, že jsem mohla nahlédnout do těch praxí, co tam všichni dělali a tak.“

„No udělalo mi to třeba obraz o té finanční stránce, že jsem neměla tušení, jak by to mohlo vypadat, nebo jak by mě to mohlo vyjít, jak moc bych měla v létě pracovat (smích).“

Nebo zjistili, ve které zemi se pracuje s jejich vybranou cílovou skupinou.

(respondent popisuje, proč ho zaujala Makedonie). *„... protože z hlediska cílovky – senioři, a taky mě zaujala ta prezentace, která byla v zimním semestru.“*

6.6.1.2 Upevnění názoru

Dalšího respondenta, který chce jet na svou zahraniční praxi do Afriky, prezentace zahraničních praxí více ujistila.

„(...) a zrovna ta Uganda mi přišla taková fajn, já asi ani nedokážu popsat jak, ale fakt takový skvělý pocit jsem z toho měla. (...) Ovlivnilo mě to dost.“

6.6.2 Studenti druhého ročníku

Významný vliv měly prezentace zahraničních praxí i pro studenty druhých ročníků. Na každého však působily jinak.

6.6.2.1 Kategorie 1: Rozhodnutí mezi dvěma destinacemi

Při rozhodování mezi více destinacemi se ukázaly prezentace zahraničních praxí jako velmi důležité.

„...vybrala jsem si právě (...), ještě jsem se rozhodovala mezi Arménií a právě to mně přesvědčilo ty prezentace potom (...) ty prezentace mě hodně ovlivnily hodně.“

6.6.2.2 Kategorie 2: Utvrzení názoru

Prezentace zahraničních praxí také přispěly k utvrzení volby destinace.

„Spíš mě utvrdili v tom, že (...) je dobrá volba.“

6.6.2.3 Kategorie 3: Získání nových informací

Dalšímu respondentovi poskytly prezentace nové informace.

„...stěžejní pro mě byly ty zahraniční praxe.“ dále pokračuje *„...to mě ještě víc tak*

nadchlo, jo to možná rozdmýchalo tu jiskru, kterou jsem prostě měla, protože tam jsem se dozvěděla o variabilitě cílových skupin. (...)“

7 Diskuze

V následující části se budu zabývat vyhodnocením naplnění hlavních cílů práce. Rozeberu také jednotlivé výzkumné otázky.

Hlavním cílem práce bylo určit motivaci, na základě které si studenti CARITAS – VOŠs oboru Sociální a humanitární práce volí destinaci pro svou budoucí zahraniční praxi.

Odpovědi obou skupin respondentů se soustředily převážně do dvou kategorií – poznávání a altruismu. Poznávání se týkalo čehokoliv, ať místních lidí, prostředí, konkrétní destinace nebo cílové skupiny. V souvislosti s věkovou kategorií studentů není tato odpověď ničím specifickým. Jedinci v tomto období touží po objevování či nových zkušenostech (Slavík, 2012, viz. Raná dospělost 3.1.). Některé studenty motivoval na zahraniční praxi altruismus, který se objevil u obou skupin respondentů, přejících si pomoci místním lidem. Tyto charakteristiky naplňují povahu motivace mladých volunturistů, kteří touží po objevování, poznávání nových věcí a zároveň pomoc druhým lidem (viz. Volunturismus jako kombinace mezinárodního dobrovolnictví a cestování 3.2.).

Bylo zajímavé pozorovat, jak se studenti prvních ročníků snažili přemýšlet o pomoci místním lidem a zároveň si uvědomovat, že zahraniční praxe nejsou zaměřeny jen na jejich osobní rozvoj. Tato myšlenka je u budoucích sociálních a humanitárních pracovníků velmi významná, jelikož altruismus k pomáhajícím profesím nepochybně patří a studenti ukázali, že při motivaci na zahraniční praxi myslí i na pomoc druhým. Jiní studenti prvního ročníku se k altruismu na zahraniční praxi tvářili skepticky a tvrdili, že za tak krátkou dobu, kterou na praxi stráví, je téměř nemožné bez znalosti konkrétního prostředí skutečně pomoci místním lidem. To potvrzuje i Mary Mostafanezhad (2014, s. 129), která tvrdí, že opravdu poznat místní obyvatele vyžaduje dlouhodobý pobyt.

U studentů druhých ročníků měl altruismus velmi variabilní podobu. Pro někoho byla pomoc druhým hlavním smyslem zahraničních praxí, někteří ji konkretizovali do projektu, na kterém se budou na zahraniční praxi podílet nebo ji vnímali jako občanskou povinnost. Obecně měli studenti druhého ročníku konkrétnější představu pomoci než studenti prvního ročníku.

První z dílčích výzkumných otázek byla: Jaké faktory hrály hlavní roli při výběru zahraniční praxe? Pozoruhodným rozdílem, který se objevil mezi oběma skupinami, byl faktor vzdálenosti. Studenti prvních ročníků při rozhodování destinace své zahraniční praxe vyjadřovali svůj hluboký zájem o vzdálenější destinace právě z důvodů větší odlišnosti kultury, prostředí, poznání sebe sama, uvědomování si svého dalšího směřování. Od vzdálenějších destinací očekávají také větší osobní přínos. Tento jev se také podobá motivaci dobrovolnických turistů, vyjíždějících do rozvojových zemí právě kvůli odlišnosti prostředí a životních podmínek (viz. Motivace jedinců k dobrovolnickému turismu 3.2.2.) Podobný úkaz se však ani v jednom případě neobjevil u skupiny druhé. Tuto skutečnost je možné interpretovat tak, že studenti druhých ročníků si v průběhu studia prošli určitou proměnou jejich původní motivace (viz třetí výzkumná otázka), která ovlivnila jejich následný výběr destinace.

Společným znakem, který hrál významnou roli při výběru, byla cílová skupina. Studenti prvních ročníků většinou uváděli cílovou skupinu, která jim byla blízká, na základě předchozí zkušenosti. U studentů druhého ročníku mělo větší význam poznání nové cílové skupiny či porovnání zkušeností z České republiky a zahraničí. Tento fakt lze vysvětlit tím, že studenti prvních ročníků ještě neabsolvovali tuzemské praxe a neseznámili se dostatečně v rámci předmětů s dalšími cílovými skupinami, které by mohli rozšířit jejich rozhled.

Dalším společným faktorem obou skupin byl jazyk, považovaný za stěžejní nástroj celé praxe. Studenti prvního ročníku upřednostňovali angličtinu či jiný jazyk, který nyní ovládají a dokážou se s ním domluvit. U studentů druhého ročníku byla angličtina důležitá z hlediska zlepšení se v ní a procvičení, nicméně vítali i zlepšení v druhém jazyce, který si od prvního ročníku zvolili. V obou skupinách se objevila ochota učit se také lokálnímu jazyku, který byl vnímán jako přiblížení se místním obyvatelům a rychlejší poznání do dané kultury.

Významným spojovacím prvkem při výběru zahraniční praxe byla u obou skupin také destinace spojená s přírodou, kulturou, náboženským prostředím. Zajímavým zjištěním bylo, že někteří studenti prvního ročníku vidí zahraniční praxi jako příležitost, podívat se do destinace, do které by se za normálních okolností nedostali. Pozoruhodným jevem byly také studentky, chtějící jet na zahraniční za každou cenu do Afriky. Jejich důvody pro tuto volbu však byly odlišné. Jak říká Cakirpaloglu (2012, s. 181), pokud podněcuje dva jedince stejný motiv, projevuje se unikátním způsobem.

Druhá dílčí výzkumná otázka zněla: Jaký přínos očekávají studenti od zahraniční

praxe? Tato oblast byla rozdělena na osobní a profesní kategorii.

Studenti prvních ročníků očekávali, že se naučí novým dovednostem, proniknou do nové kultury, nových situací, že jim zahraniční praxe ukáže směr, kterým by se mohli dále ubírat, určitý odstup od dosavadního způsobu života, možnost přehodnocení dosavadních názorů a postojů a schopnost překonat se. Obecně řečeno, očekávání v této skupině bylo převážně osobního rozvoje. Tyto charakteristiky velmi odpovídají motivům voluntaristů k cestování do zahraničí za účelem dobrovolnické činnosti. (viz. Motivace jedinců k dobrovolnickému turismu 2.2.2). Slavík však vysvětluje, že potřeby změny, nových zkušeností, kompetencí a seberealizace jsou pro jedince této věkové kategorie přirozené. (Slavík a kol. 2012, s. 105) Z hlediska Maslowovy pyramidy potřeb lze spatřit touhu po naplnění nejvyšší potřeby seberealizace v podobě rozvíjení svých schopností a dovedností (Amstrong, 2007). Tato potřeba je velmi významná i z hlediska budoucí profese sociálního a humanitárního pracovníka, ke které studenti postupně směřují.

Studenti druhého ročníku byli v oblasti osobního přínosu více zaměřeni na poznání sebe sama. Profesní přínos byl u obou skupin podobný. Objevovaly se očekávání v podobě zvýšeného povědomí, jak se sociální práce či naučená teorie uskutečňuje v praxi či zlepšení jazykových dovedností. Významným bodem bylo i ujasnění, jestli chtějí podobnou práci vykonávat i v budoucnosti. Zahraniční praxe jsou tedy významné nejen pro budoucí život studentů, ale také pro jejich budoucí uplatnění.

Třetí dílčí výzkumnou otázkou bylo: Jak se u studentů v průběhu studia vyvíjela motivace? V této části byl zaznamenán významný rozdíl v odpovědích respondentů jednotlivých ročníků. Společnými faktory při utváření prvotní motivace u obou skupin respondentů byli např. filmy, prezentace nebo fotografie konkrétní destinace, určitá vizuální stránka, která se dala považovat za prvotní impulz. Dále už se podněty, které vyvolaly zájem o určitou zahraniční praxi, rozcházejí.

Studenty prvního ročníku v mnoha případech ovlivnili při výběru zahraniční jejich přátelé. Na tomto případě se ukazuje vliv sociálních skupin na jedincovu motivaci (Homola, 1977, str. 177). Zajímavým bylo, že se nikdo z respondentů nezmínil o tom, že by jeho motivace ovlivnili spolužáci.

U studentů druhého ročníku byla jejich prvotní motivací také jejich předchozí zkušenost, ze které při výběru vycházeli. Prvotní impulzy byli tedy různorodé, důležitý je však vývoj motivace u studentů druhých ročníků, kterým si více než polovina z nich prošla. Po určitých negativních zkušenostech začali někteří nahlížet na zahraniční praxe

z jiného úhlu pohledu, pro jiné byla velkým přínosem tuzemská praxe, na základě které si uvědomili, jakým charakterem práce se na zahraniční praxi zabývat.

Většinou studentů druhých ročníků se motivace v průběhu studia proměnila a tuto změnu hodnotili všichni bez výjimky pozitivně. Na tomto příkladu můžeme vidět určitý osobní i profesní posun, kdy studenti prvního ročníku ještě setrvávají ve své původní motivaci, která se může v průběhu studia proměnit.

Na tuto proměnu by bylo zajímavé navázat kvantitativním výzkumem a zjistit, jaká část studentů si změnou motivace v průběhu studia prošla a co konkrétně tuto změnu způsobilo a jak ji hodnotí. Zde jsou uvedeny jen možné faktory, které se však nedají kvantifikovat.

Čtvrtá dílčí výzkumná otázka byla formulována takto: Jak ovlivnila CARITAS – VOŠs motivaci studentů? Vliv CARITAS – VOŠs byl velmi individuální. Na motivaci obou skupin respondentů působily v největší míře odborné předměty, které jim pomohly ujasnit si cílovou skupinu. Dále také tuzemské praxe nebo Blok expertů. Je vidět, že na každého jedince působí jiné faktory. V souvislosti s touto dílčí výzkumnou otázkou by bylo zajímavé udělat kvalitativní výzkum s absolventy CARITAS – VOŠs, kteří by mohli obecně zhodnotit přínos školy pro svůj profesní život.

Poslední pátou dílčí výzkumnou otázkou bylo: Jak ovlivnily prezentace zahraničních praxí motivaci studentů? Pro obě skupiny měly hlavní význam v získání nových informací o určitých destinacích a cílových skupinách či v upevnění svého názoru na zahraniční praxi. Obecně jsou prezentace zahraničních praxí považovány za jedny z nejvýznamnějších. Prezentující studenti podávají velmi praktické informace o konkrétních destinacích a hovoří z vlastní zkušenosti.

Přínos zahraniční praxe do budoucího života je neoddiskutovatelný. Studenti získají přehled o fungování pomoci, zahraniční praxe jim umožní osobní i profesní rozvoj. Poskytne jim hodně zkušeností do budoucnosti, uvědomí si, jestli se tomuto druhu práce chtějí nebo nechtějí věnovat.

Druhým hlavním cílem práce bylo vyhodnotit, jestli jsou motivy studentů altruistické nebo egoistické. Z předchozích výsledků můžeme usoudit, že se ve výpovědích obou skupin respondentů objevily oba pojmy. I když studenti převážně zmiňují svůj osobní a profesní přínos např. ve formě poznávání, získávání zkušeností, schopností, kompetencí, téměř všichni se k altruismu vyjádřili. Pro některé byla pomoc místním lidem na zahraniční praxi samozřejmostí, jiní nad touto otázkou zatím přemýšleli. Tento cíl je vhodný k zamyšlení, jelikož egoistické cíle nemají být

považovány za negativní. Pokud je vztáhneme k sociální práci a profesi sociálního a humanitárního pracovníka, jsou určitou nezbytností, to znamená, že bez osobního a profesního rozvoje nemohou adekvátně poskytovat pomoc druhým. V podstatě se tímto způsobem jedná o přínos všem – budoucímu sociálnímu a humanitárnímu pracovníkovi i lidem potřebujícím pomoc. Také samotný mechanismus zahraničních praxí je tímto způsobem nastaven, nejedná se v něm o pomoc, ale spíše o osobní a profesní rozvoj studenta. (viz. Zahraniční praxe oboru Sociální a humanitární práce 2.3.1.)

Skutečnost, že se studenti při své motivaci snažili myslet altruisticky a zároveň přemýšlet, jak by mohli místním lidem pomoci, vnímám jako dobrý začátek pro jejich následný rozvoj. Naučí se, jak těmto lidem pomáhat a budou mít o této pomoci konkrétnější představu než dosud.

Tímto mohu sdělit, že všechny cíle práce (včetně výzkumných podotázek) byly naplněny.

Závěr

V bakalářské práci jsem vytyčila dva hlavní cíle. Prvním z nich bylo určit motivaci studentů Sociální a humanitární práci pro výběr budoucí zahraniční praxe. Ukázalo se, že studenty na praxi nejvíce motivuje pomoc druhým a poznávání. Z hlediska hlavní role při výběru zahraniční praxe bylo pozoruhodným výsledkem, že vzdálenost hrála u studentů prvních ročníků významnou roli a naopak, že se tato kategorie ani v jednom případě neobjevila u studentů ročníků druhých. Studenti prvních ročníků také očekávali vyšší profesní i osobní přínos od vzdálenější zahraniční destinace. Při výběru měla vliv i cílová skupina, jazyk a samotná destinace.

Zajímavým úkazem bylo přání dvou respondentek odjet na zahraniční praxi do Afriky i přes to, že by druh práce, kterému by se věnovaly, neodpovídal jejich požadavkům. Tímto se tento kontinent stává specifickým.

Z vlastních zkušeností získaných studiem na CARITAS – VOŠs vím, že Afrika je jako místo realizace zahraniční praxe v myslích studentů velmi oblíbená. Podnětným by mohlo být zpracování ať kvalitativního či kvantitativního výzkumu se zaměřením pouze na tento kontinent a zjištění důvodů – motivů, pro které si studenti školy pro svou zahraniční praxi vybírají právě jej.

Studenti od zahraniční praxe očekávali poznat sebe sama, odstup od běžných záležitostí, poznávání nových věcí, získávání osobních i profesních zkušeností.

Zajímavým výsledkem byl také vývoj motivace, kdy u studentů druhých ročníků došlo v průběhu studia k určité proměně.

CARITAS – VOŠs se na motivaci studentů podílela velmi individuálním způsobem, některé zaujali odborné předměty, jiné zkušenosti s tuzemskou praxí. Za to prezentace zahraničních praxí byly vnímány velmi pozitivně. Pomohli si ujasnit destinaci, cílovou skupinu a dozvědět se velké množství praktických informací.

V průběhu analýzy dat mě překvapilo, že se na motivaci studentů druhého ročníku nepodílel zátěžový výcvik realizovaný CARITAS – VOŠs na začátku druhého ročníku, který by měl simulovat prostředí humanitární mise. Na tomto výcviku by si měl každý student uvědomit své psychické i fyzické hranice, případně jestli by se tímto směrem chtěl dále ubírat.

Druhým cílem práce bylo zjistit, jestli jsou tyto motivy altruistické nebo egoistické. Ve výsledcích se vyskytly oba pojmy, i když převažovaly cíle egoistické (spojené s osobním a profesním rozvojem).

Zamyšlení se nad tímto druhým cílem považuji za velmi přínosné, jelikož před psaním práce jsem na egoismus nahlížela negativněji - měla jsem pocit, že oba pojmy musí být na zahraniční praxi v rovnováze. V průběhu psaní jsem si uvědomila, že ačkoli je altruismus důležitý, rozvoj studentů ve vztahu k jejich budoucí profesi sociálních a humanitárních pracovníků je důležitější.

Zároveň vidím jako nutnost rozvíjet vnitřní motivy studentů, které jsou z hlediska času, dlouhodobější a stabilnější. (viz. Motiv a potřeba 3.1.2.) Na výsledcích výzkumu jsme mohli u studentů prvního ročníku pozorovat silný vliv přátel při utváření jejich motivace na zahraniční praxi. Ten představuje konkrétní příklad vnější motivace, která však působí krátkodobě. Inspirací mohou být výsledky studentů druhého ročníku, kteří se v průběhu studia začali sami zamýšlet nad vlastní motivací nebo si prošli osobní zkušeností, která způsobila změnu jejich dřívější motivace. Časem tedy dochází k určité transformaci, kde vnitřní motivy nakonec převáží nad vnějšími.

Pozitivně hodnotím, že CARITAS – VOŠs se snaží o rozvíjení těchto vnitřních motivů studenta například skrze naplňování jeho osobních a profesních cílů na tuzemských i zahraničních praxích, jejichž součástí je i sledování motivace. Nezastupitelným faktorem je také role tutora a mentora, kteří studentům pomáhají identifikovat jejich motivaci a následně ji rozvíjet (viz. Zahraniční praxe realizované CARITAS – VOŠs 2.3.)

Při rozhovorech spatřovalo více respondentů užitečným, zamýšlet se nad vlastní motivací, která je vede k výběru určité destinace, a byli vděční za tuto poskytnutou příležitost: *„To je dobré se zamýšlet nad takovými otázkami, a vlastně proč tam vlastně chci, že to není tak, jako že tam chci už dlouho.“*

Uvědomila jsem si také individualitu každého respondenta, kdy jeho výpovědi mnohdy závisely na jeho osobnostním charakteru, prostředí, ve kterém vyrůstá, atd. V tom mi dává za pravdu Plamínek (2010, s. 24), který říká, že na motivace se podílí nejen osobnost jedince, ale také podmínky, ve kterých žije a jeho aktuální situace. (viz. Definice motivace 3.1.1. a příloha č. 2). Zkoumat způsob, jakým tyto faktory působí na motivaci studentů, by však bylo nad rámec práce.

Zpětně hodnotím velmi kladně výběr kvalitativního výzkumu. Ten mi pomohl odkrýt důležité kategorie, které se mohou stát dobrým výchozím bodem pro případný

kvantitativní výzkum (př. hledisko vzdálenost, vliv přátel, proměna motivace v průběhu studia). Díky němu jsem také objevila hledisko altruismu a egoismu z pohledu studentů na zahraniční praxe či získala velkou pestrost motivů, které byly pro studenty při výběru destinace významné.

Jistým limitem výzkumu může např. chybná interpretace dat z hlediska nesprávného pochopení informací či nezkušenosti autorky s prováděním výzkumu.

V průběhu konání rozhovorů bylo zajímavé pozorovat určitý rozdíl mezi oběma skupinami respondentů, přičemž u respondentů druhého ročníku byl rozhovor pružnější a rychlejší, tyto respondenti si byli více jisti svými názory a působili profesionálnějším dojmem než respondenti prvního ročníku, kteří si někdy protiřečili a déle nad položenými otázkami přemýšleli. Vysvětlení pro tento jev je zřejmé – studenti druhých ročníků měli více příležitostí se nad svou motivací v průběhu studia zamýšlet. Prošli si např. tuzemskými praxemi, které se na jejich motivaci podílely, a přes zimní semestr vyplňovali kontrakt na zahraniční praxi, kde si znovu ujasňovali cíle, kterých by chtěli na praxi dosáhnout.

Zároveň na provedení výzkumu hodnotím pozitivně skutečnost, že jsem vzhledem k vlastní hluboké zainteresovanosti do tématu začala přepsané rozhovory analyzovat po delší době od realizace výzkumu, a tím jsem získala větší odstup od situace a objektivnější pohled.

Při analýze dat jsem u studentů spatřovala velkou variabilitu názorů na smysl zahraničních praxí. CARITAS – VOŠs bych proto ráda doporučila důrazněji studentům tento smysl sdělovat.

Návaznost jednotlivých výsledků výzkumu na hlubší prozkoumání byla probrána v předchozí diskuzi. Celkově by však na tento výzkum mohla navazovat kvantitativní studie, která by vycházela z těchto výsledků, které by následně vztáhla na všechny studenty CARITAS – VOŠs oboru Sociální a humanitární práce.

Zajímavým pokračováním výzkumu by také mohly v budoucnu být další rozhovory se stejnými respondenty druhého ročníku po příjezdu ze zahraniční praxe s cílem zjistit, jestli tato praxe naplnila jejich očekávaný přínos a jaký měla dopad na jejich osobní a profesní rozvoj.

V souvislosti se zahraniční praxí by mohla být uskutečněna kvalitativní studie s absolventy CARITAS – VOŠs s cílem objevit, jaký dopad na jejich nynější život měla zahraniční praxe, kterou v průběhu studia na CARITAS – VOŠs absolvovali.

Můžeme pozorovat, že následných výzkumů je v této oblasti celá řada. Důležité je

však nezapomínat na důležitost a významnost motivace v sociální a humanitární profesi.

Uvědomila jsem si, že dbát na rozvoj motivace budoucích sociálních pracovníků je stěžejní, protože právě o ni se budou ve své profesi opírat. Motivace je v tomto sektoru důležitější než v kterémkoliv jiném, protože pomáhající pracovník musí být sám motivovaný, aby dokázal následně pomáhat druhým. (Tichá, 2013) Motivace také slouží jako prevence syndromu vyhoření (Toušková, 2009, s. 21). Rozvíjení motivace u studentů sociální a humanitární práce je tedy neoddiskutovatelná.

Při výzkumu se vyskytl také pojem prestiže, spojeného cestováním do chudých zemí. Člověk, který vyjíždí do takovýchto zemí, může vzbuzovat u ostatních lidí určitý druh obdivu či uznání. Cakipaloglu (2012, s. 189) dokonce říká, že prestiž jako „hodnota osobnosti představuje univerzální lidskou potřebu“ a patří mezi jedincovy „přední sociální potřeby“. Zahraniční praxe mohou být považovány za příležitost dostat se do vzdálených a chudých destinací a vzbuzovat u studentů pocit významnosti a důležitosti.

Podle mého názoru cíle vytyčené v úvodu bakalářské práce se mi podařily naplnit. Tvorba teoretické i praktické části práce mě velmi obohatila. Podnětným pro mě bylo vystoupit ze své pozice studentky CARITAS - VOŠs a začít se na tuto oblast dívat více z objektivního hlediska.

Doufám, že přinese také užitek nejen pro CARITAS – VOŠs, která může některé poznatky z ní využít také v praxi, ale také pro studenty středních škol, kteří se rozhodují pro studium humanitární práce.

Zdroje

Amstrong, M. (2007). *Řízení lidských zdrojů. 10. vydání. Nejnovější trendy a postupy.* Praha: Grada publishing

Barrett, J., Williams G. (2006). *Testy vašich schopností.* Praha: Grada Publishing

Blatný, M. a kol. (2010). *Psychologie osobnosti: Hlavní témata, současné přístupy.* Praha: Grada Publishing

Cakirpaloglu, P. (2012). *Úvod do psychologie osobnosti.* Praha: Grada Publishing

CARITAS – Vyšší odborná škola Olomouc. (Nedatováno). Formuláře pro druhý ročník SOHUP. [online]. Dostupné 24. 3. 2015 z: <http://moodle2.caritas-vos.cz:8091/moodle/course/view.php?id=641>

CARITAS – VOŠs Olomouc. (nedatováno). O nás. [on-line]. Dostupné 25. 3. 2015 z: <http://www.caritas-vos.cz/cz/o-nas>

CARITAS – Vyšší odborná škola Olomouc. (2014). SOHUP 2014. [online]. Dostupné 24. 3. 2015 z: <http://moodle2.caritas-vos.cz:8091/moodle/course/view.php?id=239>

CARITAS – VOŠs Olomouc. (nedatováno). Vzdělávací programy. [on-line]. Dostupné 25. 3. 2015 z: <http://www.caritas-vos.cz/cz/studium/vzdelavaci-programy>

CARITAS – VOŠs Olomouc (2012). *Žádost o akreditaci oboru Sociální a humanitární práce na CARITAS VOŠs Olomouc.* [on-line]. Dostupné 8. 3. 2014 z <http://www.caritas-vos.cz/admin/files/ModuleText/27-ucebnidoc-sohup2010.pdf>.

Čermák, I. A Štěpaníková, I. (1998). *Metody kontroly validity dat v kvalitativním psychologickém výzkumu.* Brno: Psychologický ústav Akademie věd České Republiky

coznamena.cz (nedatováno). *Egoista.* [online]. Dostupné 8. 3. 2014 z: <http://coznamena.cz/egoista>

Disman, M. (2011). *Jak se vyrábí sociologická znalost.* Praha: Karolinum

- Dunning, D. (2011). *Social Motivation*. New York, Hove: Taylor & Francis Group
- Ferjenčík, J. (2000). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: Jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál
- Filosofie úspěchu. (nedatováno). Maslowova pyramida potřeb. [on-line]. Dostupné 23. 3. 2014 z:
http://www.filosofie-uspechu.cz/jak-motivovat-zamestnance/maslowova_pyramida/
- Hendl, J. (2008). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál
- Hewstone, M. Stroebe, W. (2006). *Sociální psychologie: Moderní učebnice sociální psychologie*. Praha: Portál
- Homola, M. (1977). *Motivace lidského chování*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství
- Houle, B.J., Sagarin, B.G., Kaplan, M.F. (2005) *A Functional approach to volunteerism: Do volunteer motives predict task preference?* [on-line]. Dostupné 8. 3. 2014 z:
<http://www.niu.edu/user/tj0bjs1/papers/hsk05.pdf>
- Kislingerová, E. a kol. (2011). *Nová ekonomika: nové příležitosti?* Praha: C. H. Beck
- Kotílková, H. (2013). *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. Praha: Grada Publishing
- Kučera, D. (2013). *MODERNÍ PSYCHOLOGIE. Hlavní obory a témata současné psychologické vědy*. Praha: Grada Publishing
- Langmeier, J., Krejčířová, D. (2006) *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing
- Lyons, K. D., Wearing S. (2008). *Journeys of Discovery in Volunteer Tourism*. Wallingford: CABI Head Office, Cambridge: CABI North American Office
- Mikuš, M. (2009). Naprieč hranicami, mimo autentického a falošného: transnacionálna antropológia, turizmus a identita. *Sociální studia*, č. 9
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing

- Mostafanezhad, M. (2014). *Volunteer Tourism: Popular Humanitarianism in Neoliberal Times*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, Burlington: Ashgate Publishing Company
- Nakonečný, M. (1996). *Motivace lidského chování*. Praha: Acaademia
- Němec, J. (2009). *Výběr a příprava osob vyjíždějících na zahraniční humanitární a rozvojové mise (diplomová práce)*. Olomouc: UPOL
- Palašáková, D. a kol. (2012). *Průvodce praktickým vzděláváním na CARITAS VOŠs Olomouc*. Olomouc: CARITAS – Vyšší odborná škola sociální Olomouc
- Plamínek, J. (2010) *Tajemství motivace: Jak zařídit, aby pro vás lidé rádi pracovali*. Praha: Grada publishing
- Princová, K. (2009). Místo sociální práce v mezinárodní pomoci a spolupráci. *Sociální práce/Sociálna práca*, č. 4, s. 67
- Racková, K. (2014). *Analýza zkušeností studentů Mezinárodních rozvojových studií University Palackého v Olomouci z dobrovolnických projektů v rozvojových zemích (diplomová práce)*. Olomouc: UPOL
- Roubalová, J. (2013). *Motivace dobrovolníků v programu Cagliari – salesiánský voluntariát (diplomová práce)*. Olomouc: UPOL
- Říčan, P. (2010). *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada Publishing, počet s. 208
- Slavík, M. a kol. (2012). *Vysokoškolská pedagogika: Pro odborné vzdělávání*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing
- Sociální práce/Sociálna práca (2014). *Maslowova teorie lidských potřeb vychází poprvé v češtině* [on-line]. Dostupné 8. 3. 2014 z:
<http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=0&clanek=206>
- Stebbins, R.A., Graham, M. (2004). *Volunteering as leisure/ leisure as volunteering: an international assessment*. Wallingford: CABI Publishing
- Strauss, A., Corbinová, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno, Boskovice: Albert

- Tichá, M. (2013). Motivace a motivování. *Sociální služby*, č. 2, s. 20
- Toušková, S. (2009). *Pozitivní motivace jednotlivce i týmu jako prevence syndromu vyhoření*. Praha: Univerzita Karlova
- Uysal, M., Perdue, R. R., Sirgy, M.S. (2012). *Handbook of tourism and quality-of-life research: Enhancing the lives of tourists and residents of host communities*. London, New York: Springer
- Vakoch, D. A. (2013). *Altruism in Cross-culture perspective*. New York: Springer
- Vodsed'álek, V. (2014). *Češi za hranicemi: Kvalitativní studie mezinárodních dobrovolníků* (bakalářská práce). Olomouc: UPOL
- Voluntourism. (2014) *VolunTourism Defined*. [on-line]. Dostupné 8. 3. 2014 z: <http://www.voluntourism.org/>
- Vrasti, W. (2013). *Volunteer Tourism in the Global South: Giving back in Neoliberal times*. New York, Abingdon: Taylor & Francis Group
- Wagner J. A., Hollenbeck J. R. (2015). *Organizational Behavior: Securing Competitive Advantage*. New York, Abingdon: Taylor & Francis Group
- Wearing, S. (2001). *Volunteer Tourism: Experiences that make a difference*. Wallingford, New York: CABI Publishing
- Wearing, S., McGee, N. G. (2013). *International Volunteer Tourism: Intergrating travellers and communities*. Wallingford, Boston: CABI
- Zacharová, E. (2011). *Základy psychologie pro zdravotnické obory*. Praha: Grada publishing

Seznam příloh

Příloha č. 1

Struktura rozhovoru

1. Jaká destinace tě nejvíce zaujala pro tvou budoucí zahraniční praxi?
2. Proč právě tato?
3. Co tě zrovna na této praxi motivuje?
4. V čem vidíš hlavní přínos této praxe?
5. Co od praxe v této destinaci očekáváš?
6. Jaký byl tvůj prvotní impulz, který tě dovedl k výběru této destinace?
7. Jak se tvoje motivace následně vyvíjela?
8. Co hraje/hrálo při výběru hlavní roli?
9. Jak ovlivnila CARITAS – VOŠs výběr tvé praxe?
10. Jak ovlivnily prezentace zahraničních praxí výběr tvé praxe?

Příloha č. 2

Nezařazená kategorie k výzkumu

Kategorie: Schopnost sebereflexe

V průběhu analýzy rozhovorů se vyvinula kategorie, ve které se studenti druhých ročníků při odůvodňování výběru zahraniční praxe často odkazovali na svůj charakter.

„protože já jsem takový člověk, že kam jezdí všichni, co si koupí všichni, to já nemám ráda...“

„Já jsem jako chaotik... já jsem ráda, když se vyznám, když mi všechno tak cíleně zapadne všechny věci, za kterýma si můžu stát, to je svátek vždycky.“ „...já po logice moc nejdu, co jsem si uvědomila, je že jako spíš blbec jdu emotivně pocitově a ta rozumová stránka mě dostihne trochu později.“

„(...) já jsem napoprvé nechtěla až takový moc skok, takže jsem si to chtěla takhle vyzkoušet. Já... spíš jsem takový typ, co jde tak pomaloučku si zkusit něco...“

Plamínek v této souvislosti trefně vystihuje, jak je typ jedincovi motivace závislý – mimo jiné i na jeho osobnosti (Plamínek, 2010, s. 24). Každý jedinec má svoje hodnoty, dle kterých se rozhoduje (Slavík, a kol. 2012).

Příloha č. 3

Při svém nástupu na CARITAS - VOŠs jsem chtěla vyjet na svou zahraniční praxi do Afriky. Tento názor vycházel z mé zkušenosti z letního festivalu, kde jsem viděla stánek určité humanitární organizace, která pomáhala lidem v Africe. Po několika rozhovorech s lidmi tohoto stánku, jsem měla pocit, že na tento kontinent chci vyjet a pomoci tamním lidem.

V druhém semestru studia jsem absolvovala dvě tuzemské praxe, z nichž jedna byla zaměřená na migranty. Ta mě zaujala natolik, že jsem změnila svůj názor a rozhodla se této cílové skupině věnovat i na zahraniční praxi. Vybrala jsem si proto Anglii, kde byla organizace zaměřující se právě na tuto cílovou skupinu.

Dva měsíce před odjezdem na zahraniční praxi mi však bylo oznámeno, že do Anglie vyjet nemůžu, protože již zmíněná organizace neví, jestli dostane finanční prostředky od státu na další období a bude moct pokračovat ve svojí činnosti. V té době zrovna ukončila studium moje spolužačka, která měla jet do Etiopie a posléze byla tato země nabídnuta mě. V mém motivačním dopise pro zahraniční praxi v Africe (Etiopii) stálo:

„Po nástupu na CARITAS – Vyšší odbornou školu sociální a s přibývajícimi znalostmi o rozvojové spolupráci a projektech, rostla i má chuť dozvědět se jak se tato činnost realizuje v praxi. O prázdninách jsem byla na brigádě v Člověku v tísni, kde jsem komunikovala s různými lidmi na ulici a vysvětlovala jeho zahraniční projekty. (...) Díky této brigádě jsem se vůbec poprvé dozvěděla více o průběhu rozvojové pomoci přímo od lidí, kteří s ní mají zkušenost v praxi. (...) A právě kultura, zvyky a tradice místních lidí mě velmi zajímají. Zároveň si myslím, že pro to, abych mohla jednou v životě tuto práci dělat, musím znát podmínky, ve kterých tito lidé žijí, pohybovat se mezi nimi a umět zachytit jejich potřeby. (...)

Ráda bych poznala také práci s dětmi v Africe a získala tak s touto cílovou skupinou více zkušeností. (...) Praxe v Africe mě láká i z toho důvodu, že se absolutně liší od evropských zemí. Má svou historii a svou specifičnost. Život zde běží jinak a lidé vyznávají jiné hodnoty. A právě tyto odlišnosti bych si velmi ráda přála poznat.“ (Kulišánová, 2013)

V případě Anglie hrála největší roli cílová skupina a poté jazyk. V případě Etiopie byla největším motivačním faktorem samotná země, potom jazyk a cílová skupina.

Stručná reflexe po praxi (s téměř ročním odstupem)

Po absolvování této praxe jsem na mou dřívější motivaci začala nahlížet jinak. Uvědomila jsem si, že charakter země by neměl být hlavním bodem pro výběru zahraniční praxe a to kvůli tomu, že v Etiopii mluvila méně než polovina obyvatel anglicky a většina dokumentů v organizaci, kde jsem pracovala, byla v amharštině – národním jazyce. Z toho důvodu jsem si uvědomila důležitost a významnost jazyka. Na druhou stranu praxe mi dala velký osobní přínos.

Zpětně si uvědomuji, že důvody pro výběr destinace zahraniční praxe byly silně zaměřeny na můj osobní a profesní rozvoj, pomoc druhým hrála sekundární roli.